

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Tereza Zvolská

Koncepce ochrany života a zdraví v trestním právu

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Koncepce ochrany života a zdraví v trestním právu“ vypracovala samostatně a citovala jsem v ní veškeré použité zdroje.

V Olomouci dne 30. 6. 2014

.....

Tereza Zvolská

Na tomto místě bych ráda poděkovala Doc. JUDr. Alexandrovi Nettovi, CSc. a dále také JUDr. Bronislavě Coufalové za jejich cenné rady, odborné vedení a metodickou pomoc, kterou mi ochotně poskytli při vypracování diplomové práce.

Obsah:

Úvod.....	6
1 Právní úprava ochrany života a zdraví	9
1.1 Mezinárodní právní úprava	9
1.2 Vnitrostátní právní úprava.....	12
2 Trestné činy proti životu	15
2.1 Počátek života	15
2.2 Konec života.....	17
2.3 Euthanasie	18
2.3.1 Euthanasie - pojmy.....	20
2.3.2 Argumentace pro a proti euthanasii.....	22
2.3.3 Euthanasie ve světě	24
2.3.4 Euthanasie: Právní úprava v České republice	27
3 Trestný čin zabití.....	32
3.1 Skutková podstata trestného činu zabití	33
3.1.1 Objekt.....	33
3.1.2 Objektivní stránka	34
3.1.3 Subjekt.....	34
3.1.4 Subjektivní stránka.....	35
3.2 Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby	38
4 Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou	39
4.1 Znaky skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou	40
4.1.1 Subjekt.....	40
4.1.2 Subjektivní stránka.....	40
4.1.3 Objekt.....	43
4.1.4 Objektivní stránka	44

5	Komparace se slovenskou právní úpravou ochrany života a zdraví.....	47
6	Závěr	51
	Seznam použitých zkratek.....	56
	Seznam použitých zdrojů:	57
	Anotace	63
	Summary	63
	Seznam klíčových slov/Key Words	64

Úvod

Život a zdraví nepochybně představují ty hodnoty, kterých si v lidské společnosti ceníme nejvíce. Žádají si nejvyšší stupeň ochrany. Listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky, deklaruje, že každý má právo na život a také na ochranu zdraví. Ochrana těchto hodnot je pak v České republice primárně připisována trestnímu zákoníku, a to především jeho hlavě I. zvláštní části, kde jsou zařazeny právě ty trestné činy, které směřují proti životu a zdraví.

Pokud by se tato práce zabývala komplexním pojetím ochrany života a zdraví v trestním právu, nebylo by možné splnit její požadovaný, směrnicí stanovený rozsah. Je proto zaměřena pouze na problematiku ochrany života proti úmyslným usmrcením, v rámci které se soustřeďuje na dva trestné činy, a to trestný čin zabití a trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou. Akcentuje především jejich právní (ovšem v určité míře i etické) ohledy.

Cílem diplomové práce je tedy nejen detailně analyzovat skutkové podstaty těchto trestných činů směřujících proti životu, ale v souvislosti s nimi také zkoumat ochranu, která je poskytnuta lidskému životu. Zmíněné trestné činy mají specifické postavení v hlavě I. trestního zákoníku, dílu I. trestné činy proti životu. V rámci jejich kvalifikace hraje velmi významnou roli obtížně postihnutelný faktor rozrušení, který vede k určité změně vnímání trestuhodnosti těchto trestných činů, a to jak ze strany společnosti, tak především zákonodárce, který tyto vymezil jako privilegované skutkové podstaty ve vztahu k trestnému činu vraždy. Jedná se však stále o formy úmyslného usmrcení. Záměrem práce bude také mapovat povahu výše zmíněného rozrušení. Výchozím stanoviskem, které bude konfrontováno s názory odborníků na danou problematiku, je názor, že rozrušení opravdu představuje natolik významný aspekt, díky němuž by zákonodárce neměl nahlížet na pachatele těchto trestných činů stejným způsobem jako na pachatele trestného činu vraždy, a to i přes existenci faktu, že svým úmyslným jednáním usmrtil jiného. Uvedená argumentace se snaží obhájit tento předpoklad a deskriptivní metoda následně pojmenovává hlavní příčiny a důsledky včlenění subjektivně orientované „emoční“ nestability do systému trestního práva.

Práce je pak, úvod a závěr vyjímaje, rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola je věnována právní úpravě ochrany života a zdraví, a to jak v rámci úpravy mezinárodní, tak vnitrostátní. Právě ve vnitrostátní úpravě jsou podrobně rozebrány jednotlivé články Listiny základních práv a svobod, které obsahují ustanovení týkající se života a zdraví. Dále je krátce vymezena daná problematika z hlediska úpravy v trestním zákoníku. Druhá kapitola se již konkrétně zabývá právní úpravou trestných činů proti životu. Uvádí, kde jsou tyto v rámci trestního zákoníku zakotveny, vyjmenovává trestné činy, které jsou zde zařazeny. Vzhledem k tomu, že všechny tyto trestné činy směřují proti životu, obsahuje také nutné vymezení počátku života a také jeho konce z hlediska trestního práva. Počátek a konec života tvoří podkapitoly, poskytující objasnění těchto pojmů. Další podkapitola se věnuje problematice euthanasie, která je v důsledku blízké souvislosti tématu zmíněna a načrtnuta. Podkapitola euthanasie se člení do dalších čtyř subkapitol; je uvedena krátkým historickým exkurzem. V rámci jednotlivých podkapitol jsou rozebrány pojmy, které upřesňují jednotlivé typy označení euthanasie. Jsou řazeny do dvojic (euthanasie aktivní a pasivní, přímá a nepřímá, dobrovolná a nedobrovolná), přičemž je zde také vymezena asistovaná sebevražda a paliativní péče. Následuje přehled nejčastějších argumentů, které hovoří pro, nebo naopak proti euthanasii. Další text je věnován právní úpravě euthanasie v zemích, které některý z jejích typů legalizovaly. Navazuje podrobný popis euthanasie z pohledu české právní úpravy. Za stěžejní část diplomové práce jsou považovány kapitoly, týkající se výše uvedených trestných činů. Jedná se o kapitolu, která se věnuje trestnému činu zabití, a dále kapitolu vymežující trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou. Obě jsou členěny do subkapitol, pojmenovaných totožně proto, že se jedná právě o onen detailní rozbor skutkových podstat. Rozdíl je ovšem v uspořádání kapitol. Ten vznikl v důsledku inspirace článkem, který se vztahoval k trestnému činu vraždy novorozeného dítěte matkou. Uspořádání dle autorova návrhu shledávám jako logické, neboť vedlo k objasnění na sebe navazujících pojmů. Poslední kapitola se věnuje komparaci právní úpravy ochrany života a zdraví se slovenskou úpravou. Tuto jsem si vybrala proto, že stejně jako český trestní zákoník i slovenský trestní zákon vycházel ze stejné předlohy a to zákona č. 140/1961, trestní zákon ve znění pozdějších předpisů. Zajímalo mě tedy, zdali jsou zde nějaké odlišnosti a v případě že ano, jak velké tyto rozdíly jsou.

Ochrana života a zdraví je poměrně často zpracovávaným tématem, už v důsledku svého velice širokého rozsahu. Tato práce je inspirována převážně odbornými články uveřejněnými v časopisech Trestní právo a Trestněprávní Revue, přičemž preferuje taková stanoviska, která umožňují zachovat co největší objektivitu práce. Dále využívá komentářů, učebnice trestního práva, právní předpisy, judikaturu a taktéž zahraniční internetové zdroje, které byly užitečné zejména při zpracovávání kapitoly euthanasie.

Přínosem poukázání na zmíněnou tematiku může být nejen otevření diskuze o problematice specifických trestných činů, ale může být také námětem pro hlubší prozkoumání tématu v rámci rozsáhlejší odborné práce v budoucnu, respektive jiné publikační činnosti.

1 Právní úprava ochrany života a zdraví

1.1 Mezinárodní právní úprava

Po druhé světové válce nabývají na intenzitě snahy o právní zakotvení základních lidských práv, a to zejména těch, které by poskytovaly ochranu života a zdraví člověka. Lidská práva se tedy stávají předmětem mnoha dokumentů, úmluv či smluv. Ochrana života začíná být považována za zájem nejen jednotlivce, ale také státu.¹

Významné postavení zde jistě zaujímá Organizace spojených národů.² Její zakládající dokument, který byl podepsán 26. června 1945 v San Francisku, nese název Charta Organizace spojených národů.³ Již v úvodu tohoto dokumentu nacházíme vyjádření víry v lidská práva, důstojnost a hodnotu lidské osobnosti.⁴ Toto bylo podrobněji rozvedeno v článcích 55 a 56 Charty, které „*prohlašují úctu OSN k lidským právům a základním svobodám pro všechny, bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka či náboženství a jejich zachování.*“⁵ Více je však téma lidských práv rozvedeno v jiných dokumentech. Nejvýznamnějším je jistě Všeobecná deklarace lidských práv, kterou přijalo Valné shromáždění OSN, a to formou rezoluce v roce 1948.⁶ I přesto, že Deklarace není závazná a je tedy pouhým doporučením, je státy respektována. Má vysoký morální význam, vzhdyť právě ona stanovila základní práva, která občanům demokratických zemí dnes připadají naprosto samozřejmá. Je však jisté, že tomu vždy tak nebylo a bohužel i v dnešním světě stále existují státy, kde tato práva svým občanům nepřiznávají. Není

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 34

² Za jejího předchůdce je považována Společnost národů- tato byla ustavena na podporu mezinárodní spolupráce a dosažení míru a bezpečnosti, viz O OSN. *Informační centrum OSN v Praze*. [online]. 2005 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>>

³ I Československo ratifikovalo Chartu, jakožto původní člen Spojených národů, viz Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 30/1947 Sb., o chartě Spojených národů a statutu Mezinárodního soudního dvora, sjednaných dne 26. června 1945 na konferenci Spojených národů o mezinárodní organizaci, konané v San Francisku.

⁴ *Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora* [online]. 1945. [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>

⁵ Tamtéž kapitola IX

⁶ VOŘÍŠEK, Václav. *Mezinárodněprávní ochrana lidských práv ve světle základních dokumentů a iniciativ*. In: Beck-online [právní informační systém]. 1995, [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptcojzgvpxa4s7grpxg5dsl4ytmoa&groupIndex=3&rowIndex=0&conversionId=973168>>

tajemstvím, že je to právě Deklarace, která představuje inspiraci pro další mezinárodní úmluvy, zabývající se ochranou a garancí lidských práv. V souvislosti s touto prací je významný článek 3, ve kterém je zakotveno právo na život.⁷ Po roce 1946 započaly přípravy dokumentů, jež by na rozdíl od Deklarace byly závazné. Vzhledem k faktu, že lidská práva tvoří velmi rozsáhlý okruh, který si žádal úpravu, vznikají dvě úmluvy, a to Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských sociálních a kulturních právech.⁸ Pro účely této práce se zmíníme pouze o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech. Jak již bylo uvedeno, tento pakt je velice důležitý právě z hlediska jeho závaznosti pro smluvní strany. Tato je v paktu vyjádřena v článku 2 odst. 1 a 2, který poukazuje na povinnost smluvních stran zajistit paktem zaručená práva svým občanům. Právo na život je zde zakotveno v článku 6 odst. 1. „Každá lidská bytost má přirozené právo na život. Toto je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být života zbaven“ (zde můžeme shledat rozdíl oproti Deklaraci, která právo na život dalo by se říci pouze uznává, ovšem z důvodu, že není závazným dokumentem, nemohla na rozdíl od závazného paktu stanovovat povinnosti). V odst. 3 tohoto článku je vyjádřen zákaz genocidia. Dále pak odst. 4 a 5 upravují podmínky trestu smrti. V těchto je vyjádřeno právo každého, kdo byl k němu odsouzen, žádat o milost či zmírnění trestu, přičemž tyto mohou být uděleny ve všech případech, dále je zde výslovně zakázáno uložení trestu smrti osobám mladším osmnácti let a také zákaz výkonu tohoto trestu na těhotných ženách. Zdá se, že co se trestu smrti týče, Pakt jej chápe jako opravdu nejkrajnější možnost.⁹ Dalším významným dokumentem bude jistě Úmluva o právech dítěte z roku 1989, která v článku 6 odst. 1 přiznává dítěti právo na život.¹⁰ Jak uvádí Jelínek: „K vytvoření evropského standardu lidských práv a k vybudování systému jejich ochrany přispívá systém Rady Evropy, zejména pak Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (zkráceně Evropská úmluva o lidských právech)“.¹¹ Československo

⁷ KOHNOVÁ, Jana. *Člověk a lidská práva: Dokumenty OSN k lidským právům*. Praha: Horizont, 1969. s. 8

⁸ VOŘÍŠEK, Václav. Mezinárodněprávní ochrana lidských práv ve světle základních dokumentů a iniciativ. In: *Beck-online* [právní informační systém]. 1995 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptcojzgvpxa4s7grpxg5dsl4ytmoa&groupIndex=3&rowIndex=0&conversionId=973168>>, dále viz Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 10. května 1976 o mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

⁹ POLLACHOVÁ, Tatjana. *Všeobecná deklarace lidských práv a související dokumenty*. Ostrava: Aries, 1993. s. 26-28

¹⁰ *Úmluva o právech dítěte*. 1989. [cit. 2014-06-20] Dostupné na <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>>

¹¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 35

bylo jednou z prvních smluvních stran tohoto dokumentu.¹² Je tím nejdůležitějším dokumentem, který poskytuje ochranu lidským právům a svobodám. Právo na život je uvedeno v článku 2 Úmluvy. Zde ještě Úmluva připouští možnost trestu smrti (samozřejmě pouze v případě, kdy jej po uznání viny za spáchaný trestný čin vysloví soud na základě zákona).¹³ Trest smrti je později Protokolem č. 6 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod týkajícím se zrušení trestu smrti v článku 1 zrušen, ovšem stále je zde přípustnost jeho uložení, a to za činy, které byly spáchány v době války, nebo bezprostřední hrozby války. Definitivně trest smrti ruší až Protokol č. 13 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod týkající se zrušení trestu smrti za všech okolností také v článku 1: *Trest smrti se zrušuje. Nikdo nesmí být odsouzen k takovému trestu ani popraven.*¹⁴ Evropská unie zpočátku nevěnovala pozornost lidským právům a svobodám. Jisté zmínky o nich však můžeme nalézt v Amsterodamské smlouvě a Niceské smlouvě. Postupem času však začala gradovat potřeba vypracování kompletního katalogu, který by nejen obsahoval lidská práva, ale také zvyšoval povědomí o nich. Evropská rada tedy stanovila cíl vypracování dokumentu, který by tyto podmínky splňoval. Výsledkem byla Charta základních práv EU (častěji je ovšem nazývána Listinou základních práv Evropské unie).¹⁵ Jde o právně závazný dokument.¹⁶ Jsou zde všechny nejdůležitější kategorie práv.¹⁷ V jejím článku 2 je zaručeno právo na život a zákaz trestu smrti. Zajímavým shledávám i článek 3, který upravuje nedotknutelnost lidské osobnosti. V uvedeném článku je stanoven zákaz využívání lidského těla a jeho částí jako zdroj finančního prospěchu a také zákaz klonování lidských bytostí.

¹² Ratifikace proběhla 18. 3. 1992

¹³ KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012., s. 346

¹⁴ *Evropská úmluva o ochraně lidských práv ve znění Protokolů č. 11 a 14 s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13*. [online] Strassbourg, 2014. [cit. 2014-06-20] Dostupné na <http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf>

¹⁵ *Charta základních práv EU* [online]. Euroskop.cz. 2005-14 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/627/sekce/charta-zakladnich-prav-eu/>>

¹⁶ Závaznost přinesla Lisabonská smlouva, tamtéž

¹⁷ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. Vydání. Praha: Linde, 2008, s. 205

1.2 Vnitrostátní právní úprava

Ochrana těch nejvýznamnějších hodnot jako jsou lidský život a zdraví je samozřejmě poskytována i z hlediska práva vnitrostátního, které je ovšem dosti ovlivněno právě mezinárodními úpravami týkajícími se ochrany života a zdraví. Povinnost zákonodárce respektovat mezinárodní závazky vyplývá již z Ústavy, která toto v článku 1 odst. 2. stanoví. Častou inspirací pro vnitrostátní úpravu této problematiky jsou tedy právě mezinárodní úmluvy, charty a další významné dokumenty. Ochrana života a zdraví je v České republice předně upravena v Listině základních práv a svobod.¹⁸ Právě ta v článku 6 uvádí: „Každý má právo na život, ten je hoden ochrany již před narozením“. Je důležité poukázat na fakt, že toto ustanovení LZPS se v podstatě vztahuje i na plod. Neznamená to však, že by tímto byl zamýšlen zákaz interrupcí, pokud jsou prováděny v souladu s platným právním předpisem (naopak protiprávní usmrcení plodu by postihováno bylo).¹⁹ *Právo na život je základním právem, které je nezcizitelné, nezadatelné, nepromlčitelné a nezrušitelné a které LZPS zaručuje všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry či náboženství.*²⁰ Dále článek 6 pokračuje v odst. 2 následovně: *Nikdo nesmí být zbaven života. Z tohoto se dá vyvodit závěr, že jednání, kterým by byl někdo zbaven života, bude protiprávní. Z hlediska trestního práva půjde právě o případy trestných činů uvedených v hlavě I. trestního zákoníku. Vzhledem k tomu, že v českém právním řádu není zavedena ani možnost euthanasie, by jednání, kterým by někdo z milosti usmrtil těžce nemocnou osobu, byť by šlo o výslovnou žádost trpící osoby, bylo také trestné. Toto ustanovení se však opět nevztahuje na případy interrupce. Odst. 3 kategoricky zakazuje trest smrti. Není možné, aby vnitrostátní úprava obsahovala ustanovení, které by se tomuto přičilo. Odst. 4 vymezuje, že *porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které dle zákona není trestné. Zde LZPS nechává možnost úpravy na zákonodárci, který tuto konkretizuje především v normách trestního práva (vypadá to, že půjde o případy, kdy**

¹⁸ Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹ VONDRÁČEK, Lubomír. *Právní předpisy: nejen pro hlavní, vrchní, staniční sestry* [online]. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 11 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <http://books.google.cz/books?id=5ydYAgAAQBAJ&pg=PA5&dq=listina+z%C3%A1kladn%C3%ADch+pr%C3%A1v+a+svobod+ochrana+plodu&hl=cs&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q=listina%20z%C3%A1kladn%C3%ADch%20pr%C3%A1v%20a%20svobod%20ochrana%20plodu&f=false>

jedinec jedná v okolnostech vylučujících protiprávnost).²¹ LZPS zaručuje také ochranu zdraví, což ostatně vyjadřuje v článku 31: „Každý má právo na ochranu zdraví.“

V rámci zákonné úpravy je dále potřebné zmínit zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon poskytuje ochranu nejen proti úmyslným útokům proti životu a zdraví ovšem také proti nedbalostním jednáním.²² Tím, že chrání život a zdraví jednotlivce jako nejdůležitější hodnotu, v podstatě navazuje na LZPS konkrétně její článek 6.²³ Význam těchto hodnot také představuje jejich zařazení do hlavy I., zvláštní části trestního zákoníku (v předchozí právní úpravě, tedy v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, totiž život a zdraví byly řazeny až do hlavy VII). Trestní zákoník ve své zvláštní části dělí ochranu života a zdraví do prvních dvou dílů hlavy I.²⁴ Současně do ní řadí také trestné činy ohrožující život nebo zdraví, které tedy tvoří díl třetí, dále trestné činy proti těhotenství ženy - díl čtvrtý, kde je poskytována ochrana také plodu ženy, a posledním dílem, pátým, jsou trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem.²⁵ Vzhledem k tomu, že obě významné hodnoty bývají také ohroženy při útocích, kdy nepředstavují primární hodnoty, vůči nimž útok směřuje, ochrana jim je poskytnuta i v jiných hlavách zvláštní části trestního zákoníku (například půjde o trestný čin loupeže, obecného ohrožení, neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti atd.)²⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že život i zdraví, jsou hodnoty, kterých si společnost jako celek, velice váží a uvědomuje si, jak potřebné je tyto upravit po právní stránce. Jsou zahrnuty nejen v mezinárodních dokumentech, které kladou důraz na povinnost zemí, právo na život a zdraví respektovat, ale také ve vnitrostátní úpravě. V České republice je

²¹ Neznamená to však libovůli zákonodárce- ten je stále vázán LZPS, která v článku 4 klade důraz na šetření podstaty lidských práv a svobod.

²² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 1456

²³ Tamtéž

²⁴ Takto tomu nebylo vždy, protože minulá právní úprava trestního zákona je řadila až do hlavy VII (viz zde VANTOUCH, Pavel. *K trestným činům proti životu a zdraví v novém trestním zákoníku* [online]. Právní Rádce. 2010, č. 6 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://pravniciradce.ihned.cz/c1-44431410-k-trestnym-cinum-proti-zivotu-a-zdravi-v-novem-trestnim-zakoniku>>

²⁵ Jak uvádí Šámal tyto zde byly zařazeny v návaznosti na mezinárodní Úmluvu o lidských právech a biomedicině a Dodatkový protokol k ní o zákazu klonování lidských bytostí (viz zde ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s.1456)

²⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 521

to primárně trestní zákoník, který životu a zdraví poskytuje ochranu. Tento reflektuje i LZSP a mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána. Život a zdraví považuje za velmi důležité, což se projevilo také v systematice zvláštní části, kdy tyto hodnoty zařadil hned do hlavy I.

2 Trestné činy proti životu

Trestné činy proti životu jsou upraveny ve zvláštní části trestního zákoníku hlavě I., jež nese název Trestné činy proti životu a zdraví, dílu I. Trestní zákoník mezi tyto trestné činy řadí vraždu, vraždu spáchanou v rozmyslu, či po předchozím uvážení (§ 140), zabití (§ 141), vraždu novorozeného dítěte matkou (§ 142), usmrcení z nedbalosti (§ 143) a účast na sebevraždě (§ 144). Všechny skutkové podstaty zde uvedené vyjadřují ty nejzávažnější zásahy, jež směřují proti lidskému životu. Vzhledem k tomu, že u všech trestných činů výše zmíněných je objektem, tedy hodnotou (Novotný ji specifikuje jako *abstraktní duchovní hodnotu společenského řádu*)²⁷, které je poskytována ochrana z hlediska trestního práva, lidský život, je nutné vymezit v následujícím textu jeho počátek a také konec, neboť tyto mezníky tvoří právě ono rozpětí, v rámci kterého je životu poskytována výše zmíněná ochrana.

2.1 Počátek života

Z hlediska trestního práva je velmi důležité vymezit okamžik, ve kterém začíná lidský život, tedy okamžik, kdy se plod mění v lidskou bytost, která je chráněna trestním zákoníkem. Mitlöchner a Řežňáková shrnují několik názorů spjatých s touto problematikou.²⁸ První, který ovšem odmítají, představuje myšlenku, že tento okamžik je dán schopností plodu žít mimo tělo matky. Namítají, že není v silách lékařské vědy tento okamžik přesně vymezit a dále dodávají, že by tato teorie byla velice obtížně aplikovatelná v praxi. Znamenala by v podstatě změny v kvalifikaci útoku matky, jež by se odvíjely od stádia vývoje plodu. V první fázi by se tedy jednalo o přerušení těhotenství (plod není schopen žít mimo organismus matky), dále v okamžiku při porodu, nebo bezprostředně po něm (novorozenec se již nachází alespoň částí těla mimo tělo matky) by se jednalo o vraždu novorozeného dítěte matkou, po skončení stavu rozrušení, jež bylo způsobeno porodem, by se matka dopustila vraždy. Dalším názorem, kterému se jmenovaní věnují, je onen mezník představovaný počátkem porodního procesu a spojovaný s prvními porodními bolestmi. Toto vymezení ale také není úplně přesné, neboť plod je i v této fázi neustále součástí organismu matky, na kterém je bezpochyby závislý, a

²⁷ NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné, 1. díl, obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 143

²⁸ MITLÖCHNER, Miroslav, ŘEŽŇÁKOVÁ Martina. K vymezení objektu trestných činů proti životu. *Trestní právo*, 1997, roč. 2, č. 12, s. 17

není možné tedy hovořit o samostatném životě jedince.²⁹ Posledním v článku uvedeným názorem je ten, že život novorozence začíná okamžikem, kdy sám dýchá. Jde o takzvané fyziologické kritérium. Pro toto svědčí i skutečnost, že pokud dítě nezačalo dýchat, tudíž nedošlo k naplnění plicních sklípků a žaludku vzduchem, neexistuje žádná soudně-lékařská vyšetřovací metoda, která by sloužila k zjištění, z jakého důvodu novorozenec nedýchal (zda byl již mrtvý, nebo spontánní dýchání nezačalo). V závěru prezentují názor, že ochrana z hlediska trestního práva je poskytována pouze živému člověku, nikoli nenarozenému lidskému plodu. Přičemž za živého člověka považují „*jedince, který se živě narodil, tj. byl vybaven fyziologickými porodními cestami, nebo byl z těla matky vyjmut operativními metodami, alespoň jednou spontánně nebo po kříšení vydechl a u kterého ještě nenastala biologická smrt.*“³⁰ Tato „definice“ živého člověka, jak ji autoři uvedli, rozpoutala řadu diskuzí, o čemž svědčí další odborné články, které se k problematice vyjadřovaly.

Mezi prvními autory byl Dolenský, který poukazuje na fakt, že většina učebnic či komentářů trestního práva uvádí právě počátek porodu jako moment začátku života jednotlivce.³¹ Argumentuje ustanovením § 142 trestního zákoníku- vraždy novorozeného dítěte matkou, které v rámci skutkové podstaty uvádí onen časový údaj, jež ji limituje, a to pod slovy při porodu, nebo bezprostředně po něm. Dále podotýká, že není správné hledat v medicíně odpovědi na to, co je objektem trestných činů proti životu a zdraví. Toto je podle Dolenského pouze záležitostí právního posouzení.³² Je poněkud problematické ztotožnit se s tímto názorem, jelikož by dozajista mělo docházet k prolínání poznatků medicíny a práva právě v otázkách, kdy je předmětem diskuze lidský život. Pokud by tomu tak nebylo, nač by potom byly nutné znalecké posudky odborníků z oboru medicíny, které jsou v rámci trestního řízení v určitých případech, jako je například pitva nebo vražda novorozeného dítěte, naprosto nepostradatelné. Za velmi zajímavý lze považovat názor Císařové. Ta nesouhlasí s názorem Dolenského. Upozorňuje na fakt, že porodní proces se skládá ze tří porodních dob, tudíž i přesto, že dojde k odtoku plodové vody, neznamena to ještě, že současně s tímto přichází i vlastní děložní činnost. Dá se říci, že porod začíná porodními bolestmi, ovšem ukončen není

²⁹ MITLÖHNER, Miroslav, ŘEŽŇÁKOVÁ Martina. K vymezení objektu trestných činů proti životu. *Trestní právo*, 1997, roč. 2, č. 12, s. 17

³⁰ Tamtéž a dále viz Usnesení NS ČSR ze dne 1.8.1986, sp. zn. 1 Ntd 246/86

³¹ Císařová poznamenává, že je nutno upozornit na fakt, že je to právě JUDr. Dolenský, který je autorem těchto partií (viz zde CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Iura novit curia (několik poznámek k článku dr. Dolenského „Momentum partus“). *Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 5, s.20)

³² DOLENSKÝ, Adolf. Momentum partus. *Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 3, s.7

samotným narozením dítěte, ale až porožením lůžka.³³ Císařová podotýká, že pokud by bylo dáno za pravdu Dolenskému a skutečně by život začínal počátkem porodu, vedlo by to ke značným komplikacím, neboť porodní bolesti (jež se považují za počátek porodu) mohou nastoupit i dosti předčasně. Pokud by se dítě narodilo takto brzy, nemělo by žádnou šanci přežít, proto jsou tyto případy řešeny zavázáním děložního hrdla, což vede k tomu, že se dítě narodí později. Císařová pak tedy správně polemizuje nad tím, zda v případě, že by po tomto zákroku došlo k odumření plodu, by se podle Dolenského jednalo o smrt člověka. Dle Císařové je třeba považovat za novorozené dítě takové: „...*keré opustilo porodní cesty, bylo odděleno od matky a nadechlo se*“.³⁴ Zde tedy shledáváme shodu s Mitlöherem a Řežňákovou. Císařové pak oponoval Kučera, který nesouhlasí s tím, že o novorozené dítě půjde až v okamžiku jeho úplného vypuzení z těla matky. Naopak uvádí, že o novorozeného jedince půjde již v okamžiku, kdy se z těla matky prořezává jeho hlavička nebo vedoucí část těla novorozence, za předpokladu, že se narodí živý.³⁵ Toto tvrzení Kučera opírá o názor majora Zahradky, kterého citoval ve svém článku. Ten spočívá v tom, že usmrtit novorozence matkou je prakticky možné až v okamžiku, kdy na něj matka může položit svou ruku, což se poprvé může stát v momentě, kdy byla porozena hlava novorozeněte.³⁶

Shrnutím dospíváme k závěru, že odpovědi na otázku počátku života jedince jsou značně nejednotné. Já se přikláním k názoru Kučery. Myslím si, že život bude chráněn, jakmile novorozenec začne opouštět tělo matky, což uvádím i níže v kapitole vraždy novorozeného dítěte matkou.

2.2 *Konec života*

Co se konce života týče, zde už nepanují takové rozkoly jako u určení jeho počátku. Konec života znamená smrt. Jelínek rozlišuje smrt z hlediska lékařského, v kterém jde delší dobu trvající proces, a také z hlediska právního, kde smrt představuje okamžik. Uvádí, že určení onoho pro trestní právo významného okamžiku, který je součástí procesu smrti, je věcí právního řádu. Za tento trestněprávně relevantní okamžik je považován stav definitivního

³³ Podrobnější popis porodních dob jsem uvedla v kapitole vraždy novorozeného dítěte matkou

³⁴ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Iura novit curia (několik poznámek k článku dr. Dolenského „Momentum partus“). *Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 5, s. 20.

³⁵ KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. s 143

³⁶ Tamtéž

zániku organismu. Není jej tedy již možné navrátit v původní stav.³⁷ Pojem smrti je pak vykládán v souladu s poznatky medicíny jako cerebrální smrt neboli smrt mozku.³⁸ Nepůjde tedy o pouhou klinickou smrt, což uvádí Šámal v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu: „*Takzvanou klinickou smrt nelze považovat za smrt ve smyslu § 140, poněvadž za současného stavu lékařské vědy i po zastavení životně důležitých funkcí (zastavení činnosti srdce, dýchání), které dříve vedlo nutně ke smrti, je možné obnovení těchto činností a tím i záchrana života. K tomu je možné dodat, že podle platné české úpravy vymezení okamžiku smrti a metoda jeho zjištění je výlučně věcí lékařské vědy.*“³⁹ Na základě uvedeného poznatku je vhodné zmínit zákon č. 285/2002 Sb., celým názvem zákon o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů, neboli transplantační zákon. Tento zákon v ustanovení § 10 odst. 1 uvádí: „*Odběr od zemřelého dárce lze provést, jen byla-li zjištěna smrt...*“⁴⁰ Dále ve zmíněném ustanovení předkládá podmínky zjišťování smrti (například musí být prováděno nejméně dvěma lékaři s příslušnou specializací), také reflektuje povinnost vedení protokolu a další nutné úkony, jež jsou spojeny s prokázáním smrti.⁴¹ Jak uvádí Jelínek i Dolenský, je důležité si uvědomit, že nezáleží na tom, že jedinec je nevléčitelně nemocný a smrti v jeho případě tedy nelze zabránit. I jeho životu je poskytována ochrana z hlediska trestního práva.⁴² Trestné by tedy bylo i ukončení života z milosti, případně uspišení smrti.⁴³ Je potom otázkou, zda by si však právě tento jedinec, pokud by vyslovil přání být usmrcen, nezasloužil zemřít v pokoji. Tomuto tématu se věnuje následující kapitola.

2.3 Euthanasie

Euthanasii v překladu z řeckého eu- dobrý a thanatos- smrt, tedy jako dobrou, soucitnou či milosrdnou smrt. Tento pojem si můžeme vysvětlovat také jako usmrcení ze soucitu.⁴⁴ Je to jedno z velmi kontroverzních a řekla bych stále aktuálních témat, které má své kořeny již

³⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 192

³⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 10. 1985 č. j. Tpjf 24/85

³⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 1976, sp. zn. Tpjf 30/76

⁴⁰ § 10 zákona č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁴¹ Tamtéž

⁴² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 524,

⁴³ NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 28

⁴⁴ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004, s. 102

ve starověku. Antika euthanasii vesměs neodsuzovala. V Řecku byla chápána jako dobrovolné ukončení života člověka, jenž byl sužován nemocemi nebo okolnostmi, pro které nebyl schopen vést plnohodnotný život. Kupříkladu filozof Platón tvrdí, že Asklépiova⁴⁵ vůle v případech, kdy už neexistuje žádná vhodná a efektivní léčba, která by pacientovi, trpícímu smrtelnou chorobou mohla zachránit život, je taková, že lékař může odmítnout takového pacienta dále léčit, neboť by toto nebylo pro osobu pacienta (či společnost) nijak přínosné.⁴⁶ Postoj Říma byl o něco benevolentnější- praxi infanticidy novorozenců, kteří byli velmi slabí nebo trpěli postižením, popisuje i Seneca, který byl znám pro své, relativně vysoké, morální standardy.⁴⁷ Dalo by se tedy shrnout, že ve starověku nebyl lidský život sám o sobě tou nejvyšší hodnotou a pokud nebylo možné žít dobrý život, poté nemělo smysl žít vůbec.⁴⁸ Středověk má ovšem na danou tematiku jiný pohled, který konkrétně souvisí se stále rostoucím vlivem církve, jež byla hlavním představitelem křesťanství.⁴⁹ Křesťané berou život jako dar, kterým Bůh obdaroval člověka. Narození a smrt jsou součástí procesu, který stvořil Bůh, a proto by je člověk měl respektovat a neměl by do něj autoritativně zasahovat.⁵⁰ Z tohoto tedy vyplývá, že každý život měl stejnou hodnotu, neb byl dán Bohem, který jedince vždy tvoří k obrazu svému, ať by se jednalo o člověka zdravého či postiženého.⁵¹ Proti euthanasii byl i Tomáš Akvinský (1225 – 7. března 1274).⁵² Nezastával sice názor, že by se v rámci zachování dobra měla lidská a božská vůle naprosto shodovat, ovšem, co se milosrdné smrti týče, tvrdil, že není třeba zásahu do přirozeného běhu umírání.⁵³ Je třeba

⁴⁵ Asklépius- řecký bůh lékařství

⁴⁶ PAPANIMITRIOU, John D a kol. *Euthanasia and suicide in antiquity: viewpoint of the dramatists and philosophers* [online]. Journal of the Royal Society of Medicine. 2007, roč. 100, č. 1, s. 25-28 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://jrs.sagepub.com/content/100/1/25>>

⁴⁷ PRICE, Christopher. *Pagans, Christianity, and Infanticide* [online]. Christian Colligation of Apologetics Debate Research & Evangelism. 2004 [cit. 2014-04-05]. Dostupné na <http://www.christiancadre.org/member_contrib/cp_infanticide.html>

⁴⁸ ČERNÝ, David. Euthanasie a etika (2.část): *Úvahy o euthanasii v díle Jamese Rachelse* [online]. Časopis zdravotnického práva a bioetiky. 2013, č. 3, s. 12. [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/article/download/49/55>>

⁴⁹ Dle mého názoru je nutno zmínit, že toto náboženství přineslo zcela odlišný pohled na život na Zemi. V podstatě byl jakousi přípravou na život posmrtný, a tudíž jednání, kterého se dopouštíme v pozemském životě má velký vliv na naši „posmrtnou budoucnost“.

⁵⁰ *Euthanasia and assisted dying* [online]. BBC: Religions- Christianity. 2009 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/christianethics/euthanasia_1.shtml>

⁵¹ ČERNÝ, David. Euthanasie a etika (2.část): *Úvahy o euthanasii v díle Jamese Rachelse* [online]. Časopis zdravotnického práva a bioetiky. 2013, č. 3, s. 12. [cit. 2014-06-20] Dostupné na: <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/article/download/49/55>>

⁵² Tomáš Akvinský- byl katolický filosof a teolog scholastické tradice. Jeho práce představovala vrchol scholastiky viz zde *Tomáš Akvinský životopis*. [online] Databáze knih. 2008-2014 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.databazeknih.cz/zivotopis/tomas-akvinsky-8758>>

⁵³ ČISAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004, s. 103

zachovávat a neprotivit se spravedlnosti Boží. S příchodem novověku se poprvé objevuje pojem euthanasie tak, jak jej známe dnes. Významnými osobnostmi, jež se vyjadřují k otázce euthanasie a které se řadí do tohoto období dějin, jsou Francis Bacon a Thomas More. Co se 20. století týče, bohužel toto s sebou přináší obrovské zneužití euthanasie. Konkrétně je toto spojeno s rokem 1920, kdy se v Německu objevuje spis, jenž byl napsán právníkem Karlem Bindigem a lékařem Alfredem Hochem pod názvem Poskytnutí souhlasu ke zničení života, který žítí není hoden. Tento byl později využit jako inspirace pro nacistický tajný program nesoucí název Akce T4.⁵⁴ V podstatě šlo o vyvražďování postižených lidí v Německu a na jím ovládaných a kontrolovaných územích. Program byl zahájen v roce 1939 a pokračoval až do finální porážky Německa. Celkem bylo v letech 1939- 1945 povražděno asi 200–250 tisíc postižených.⁵⁵ Tyto hrůzné události vedly k tomu, že se o euthanasii přestalo na nějakou dobu diskutovat. Tato tematika se znovu vynořila až v průběhu 60. let, a to v souvislosti se stále rostoucími požadavky na prosazování lidských práv a kvalitu života.

2.3.1 Euthanasie - pojmy

Následující kapitola je věnována definicím aktivní a pasivní euthanasie, přímé a nepřímé euthanasie a takzvané dobrovolné a nedobrovolné euthanasie, které považují za velmi důležité pro následnou argumentaci, jež se vztahuje jak k přípustnosti euthanasie, tak k její nepřípustnosti.

Pokud se pacient nachází ve fázi, kdy nemoc progresivně pokročila na takovou úroveň, kdy smrt je nevyhnutelná, je možné ukončit jeho život dvěma způsoby. První, představuje neprovádění dalších zásahů v rámci jeho léčby, neboť tyto by již nebyly schopné jistou smrt oddálit. Druhý spočívá v podání smrtící dávky, která jistou smrt přivodí dříve, než by tomu bylo dosaženo přirozeným průběhem.

Na základě těchto poznatků můžeme tedy rozlišovat:

⁵⁴ Akce T4 - T4 je zkratka berlínské adresy, na níž sídlilo vedení zodpovědné za průběh programu – Tiergartenstraße 4.

⁵⁵ RYAN, Donna F a John S SCHUCHMAN. *Deaf people in Hitler's Europe* [online]. Washington, D.C.: Gallaudet University Press, 2002. p. 62 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <http://books.google.cz/books?id=8d56MtJWQ7sC&dq=Action+T4+250.000&hl=cs&source=gbs_navlinks_s>

Aktivní euthanasii, neboli usmrcení konáním, bývá nazývána principem „přeplněné stříkačky“. Jde o cílené ukončení života člověka. Tento způsob ukončení života je legalizován pouze v několika málo zemích. Právě tento typ je euthanasií v pravém smyslu.⁵⁶

Dalším typem, a dalo by se říci opakem aktivní euthanasie, je euthanasie pasivní. V tomto případě jde o tzv. princip „odkloněné stříkačky“, kdy lékař již nepokračuje v léčbě pacienta. *Jde o přání a souhlas nevyléčitelně nemocného s tím, že již nebudou prováděny žádné další kurativní zásahy.*⁵⁷

Rozlišení mezi těmito dvěma typy je v mnoha případech velmi obtížné. Konání totiž stejně jako nekonání spočívá v našem rozhodnutí. „...*nejednání vychází z našeho rozhodnutí, za které musíme nést zodpovědnost stejnou měrou, jako za rozhodnutí jednat. Nejednat, také někdy znamená jednat - totiž pokračovat již v započatém a bez našeho zásahu automaticky pokračujícím jednání, které člověka drží při životě, ač on sám by již bez tohoto jednání zemřel), zatímco **jednat** znamená často ukončit toto jednání.*“⁵⁸

Na tyto dva „typy“ euthanasie existuje spousta názorů ze stran odborníků i laiků. Ovšem valná většina se shoduje v tom, že vzhledem k tomu, že každý z nás cítí onen rozdíl mezi přirozeným ukončením života člověka a aktivním usmrcením, mělo by se o euthanasii hovořit pouze ve smyslu aktivní euthanasie. Nemyslím si, že by „pasivní euthanasie“ byla prosta všech morálních dilemat, ovšem přikláním se k názoru, že jde o formu, která je více eticky přijatelná, a mám za to, že v mnoha případech by mohla lidem spíše pomoci než uškodit.

Dalším párem, o kterém pojednává úvod této kapitoly, je euthanasie přímá a nepřímá. V případě nepřímé euthanasie je ono uspíšení smrti pouhým vedlejším následkem. Jde o nezamýšlený možný důsledek jednání. Hlavní cíl je zbavit pacienta nemoci či jiných útrap. V praxi by šlo o podávání bolest tlumících léků v terminálních fázích nemoci, které mohou vést ke zkrácení života. Naopak u přímé euthanasie jde převážně o uspíšení smrti člověka.⁵⁹

Poslední dvojicí je euthanasie dobrovolná a nedobrovolná. Jde o dobrovolnost a nedobrovolnost toho, o jehož ukončení života se jedná. Dobrovolná euthanasie se zakládá na

⁵⁶ ŠPINKA, Štěpán a Martina ŠPINKOVÁ. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?*. Praha: Cesta domů, 2006, s. 11

⁵⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004, s. 102

⁵⁸ ŠPINKA, Štěpán, ŠPINKOVÁ, Martina. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?*. Praha: Cesta domů, 2006. s. 12

⁵⁹ Tamtéž

žádosti pacienta, kdežto nedobrovolná se bude týkat nekompetentních pacientů, kteří nejsou schopni vzhledem ke svému zdravotnímu stavu zažádat o provedení sami, ale děje se tak na podkladě žádosti, která směřuje ze strany rodiny za současného rozhodnutí ošetřujícího lékaře, který má za to, že udržování pacienta při životě, již nemá význam.⁶⁰

Literatura také uvádí názory, dle nichž se do kategorie euthanasie řadí také tzv. asistovaná sebevražda. Půjde například o případy, kdy lékař zanechá v dosahu pacienta injekci obsahující smrtící dávku jedu, a je na pacientovi, aby si ji vpravil do těla sám.

Mimo soustavu výše zmíněných pojmů existuje jeden, který nepředstavuje určitou formu náhrady euthanasie, ovšem řeší stejnou situaci. Jedná se o pojem paliativní péče. Dle Světové zdravotnické organizace jde o jistou formu přístupu k pacientům, kteří trpí nevyлéčitelnou nemocí v pokročilém či dokonce terminálním stádiu.⁶¹ Péče spočívá ve snaze zlepšit kvalitu života prostřednictvím zmírnění bolestí a utrpení. Paliativní péče tedy sice nevyлéčí nemoc, kterou pacient trpí, nesnaží se ani o prodlužování života, ovšem podporuje jeho kvalitu. Jde tedy o jistou snahu pomoci v umírání, ovšem ne o přivození smrti.⁶² Její zastánkyní je i Munzarová: „*Jsem radikálním odpůrcem euthanasie. Současně jsem si však velmi dobře vědoma toho, že bolestná a těžká umírání existují. Je však třeba proti nim bojovat úplně jiným způsobem: dobrou paliativní péčí a rozvojem hospicového hnutí.*“⁶³

2.3.2 Argumentace pro a proti euthanasii

Euthanasie je jistě jedním z témat, která vzbuzují bouřlivé diskuze, v nichž se zúčastněné osoby rozdělují na dva tábory. Jeden tábor je přesvědčen o absolutním panství nad svým životem, a tudíž je pro možnost euthanasie, neb má právo určit si, kdy bude chtít zemřít; druhý tábor má za to, že člověku toto rozhodování o smrti nenáleží. V následujících odstavcích se pokusím představit argumenty, které svědčí pro euthanasii, ale také ty, které hrozí jejím nebezpečím pro společnost.

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ Světová zdravotnická organizace (World Health Organisation), je nezávislá mezinárodní zdravotnická organizace v rámci OSN. Centrálu má v Ženevě ve Švýcarsku. Byla založena 7. dubna 1948. (viz zde *Základní informace: Světová zdravotnická organizace* [online]. World Health Organisation. 2011 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.who.cz/zaklinfo.html>>

⁶² *Co je paliativní léčba, péče a medicína?* [online]. Hospice.cz. 2005-2011 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.hospice.cz/otazky-a-odpovedi/co-je-paliativni-lecba-pece-a-medicina/>>

⁶³ MUNZAROVÁ, Marta. *Zamyšlení nad euthanasií* [online]. ZDRAV.cz: Zdraví a zdravotnictví. 1996 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <http://www.zdrav.cz/web/mpz/mpz2604_vi_munzarova_m_euth.htm>

Prvním a asi nejsilnějším argumentem je právě ten, který je uveden v úvodu této podkapitoly. Člověk je autonomní bytost, která má právo na život. Tento fakt je nespornou skutečností. Spousta lidí z tohoto vyvozuje i další závěry. Mají za to, že co se jejich života týče, nemusí být nikým a ničím omezováni. Sami si rozhodnou, jak s ním budou nakládat. Sami si tedy rozhodnou, kdy jej budou chtít ukončit. Tato tvrzení ovšem nejsou až tak pravdivá. Pokud by nás v rozhodování opravdu nic neomezovalo, neexistovala by tedy žádná pravidla. Respektive existovala, ta která jsme sami sobě „vytvořili“. Ale jak by potom bylo možné soužití s jinými stejně smýšlejícími lidmi, kteří by měli nastavena zase svá pravidla, která by se naprosto lišila od našich. V této úvaze je situace samozřejmě velmi zjednodušená, ovšem faktem je, že nežijeme ve společnosti, kde by rozhodování bylo závislé pouze na nás samotných. Je závislé na povinnostech, které pro nás vyplývají nejen z právního řádu, ale také na jistých morálních povinnostech. Na povinnostech vůči našim blízkým, rodinám. Nejsme tedy až tak autonomní, že by naše rozhodnutí ovlivnilo pouze nás samotné. Naopak naše rozhodnutí ovlivňují životy druhých. A proto musíme dbát na to, že tak závažné a nenávratné rozhodnutí, jež by se týkalo ukončení života, neovlivní pouze nás, ale také jiné. Nikomu však nenáleží právo zasahovat do života jiných.

Další argument představuje utrpení člověka, který trpí nevléčitelnou chorobou, má bolesti, trápí se. Žádá lékaře, aby byl usmrcen. Nepřeje si dál žít. Zastánci euthanasie mají za to, že je kruté a nesmyslné nechat člověka takto se trápit a udržovat ho při životě pouze vzhledem k lékařské etice.⁶⁴ Protiargument k tomuto tvrzení uvádí Munzarová, zastánce toho, že pokud by opravdu došlo k situaci, že by lékař mohl ukončovat životy umírajících na jejich žádost, hrozilo by, že by se tato možnost začala vztahovat i na jedince, kteří sice jsou těžce nemocní, ovšem nejsou umírající, dále na postižené novorozence, senilní lidi nebo ty, kteří by trpěli nevléčitelnou chorobou, ovšem za pomoci léků by jim byl umožněn kvalitnější život.⁶⁵ Také zde vyvstává otázka, jak by se vyvíjel vztah důvěry pacienta, kterou chová k lékaři, v případě, kdyby euthanasie byla legalizována. Nebylo by od věci obávat se možnosti jejího

⁶⁴ Upozorňují tím na Hippokratovu přísahu, konkrétně na větu „nepodám nikomu smrtící látku, i kdyby ji ode mne žádal, a ani nikomu tuto možnost nenavrhu“. Dále pak na Etický kodex České lékařské komory, který v § 2 odst. 7 stanovuje: „*Lékař u nevléčitelně nemocných a umírajících účinně tiší bolest, šetří lidskou bytost, šetří lidskou důstojnost a mírní utrpení. Vůči neodvratitelně a bezprostředně očekávané smrti však nemá být cílem lékařova jednání prodlužovat život za každou cenu. Eutanazie a asistované suicidium nejsou přípustné.*“ (viz zde *Stavovské předpisy ČLK* [online]. Etický kodex České lékařské komory. 2007 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.lkcr.cz/stavovske-predpisy-clk-212.html>>

⁶⁵ MUNZAROVÁ, Marta. *Zamyšlení nad euthanasií* [online]. ZDRAV.cz: Zdraví a zdravotnictví. 1996 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <http://www.zdrav.cz/web/mpz/mpz2604_vi_munzarova_m_euth.htm>

zneužití. Dle Císařové by mohlo dojít k tomu, že by „*se v kritické situaci mohlo stát, že někdo rozhodne o ukončení života pacienta bez ohledu na jeho souhlas.*“⁶⁶ Navíc je více než časté, že pacient, který se nachází v terminální fázi své choroby, spíše myslí na to, aby ulehčil ostatním, je velmi citlivý a v podstatě velice snadno ovlivnitelný. Málokdy tedy bývá příčina žádosti o ukončení života nesnesitelná bolest, či jiné fyzické útrapy.

Dále předmětem úvah bývají těžce postižení lidé a s nimi související zdravotní péče. Objevují se názory, že vzhledem k tomu, že jde o jedince, kteří nemají žádnou možnost žít plnohodnotný život, vedla by euthanasie u těchto jedinců k výraznému odlehčení ekonomiky, a tudíž by se mohly finance, které jsou na jejich léčbu vynakládány, investovat do výzkumu a léčby těch, kteří mají možnost žít relativně kvalitní život.

Není od věci zde uvést i společnosti, které se snaží o legalizaci euthanasie. Jde například o britskou společnost *Dignity in dying*. Členové jsou zastánci toho, že každý má právo na důstojnou smrt. Ta představuje:

- možnost volby pacienta kde zemře, kdo tomu bude přítomen a jaké léky mu za účelem důstojné smrti budou podány
- přístup k informacím ohledně možností, které jsou pacientovi nabízeny, kvalitní péči a také poskytnutí podpory rodině osoby, jež si vybrala důstojně zemřít⁶⁷

Dále by se dala zmínit evropská organizace Right to die Europe, která je pobočkou World Federation of Right to die Societies, která bojuje za ochranu práv jednotlivců v otázce možnosti zvolit si způsob ukončení svého života.

2.3.3 Euthanasie ve světě

V průběhu 21. století dochází nejenom v Evropě k velkému obratu v nahlížení na euthanasii a počet zemí, které se rozhodly pro její legalizaci, stoupá.⁶⁸ Státy, které budou v této práci zmíněny, jsou Austrálie, Nizozemí, Belgie a Francie.

⁶⁶ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004, s.106

⁶⁷ *About us. Campaign for Dignity in dying* [online]. Dignity in dying. 2014 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.dignityindying.org.uk/about-us/>>

⁶⁸ Toto je zajímavý fakt vzhledem k tomu, že Rada Evropy zamítla návrh rezoluce, která obsahovala stanoviska ohledně práva pacienta spočívajícího v možnosti volby omezení léčby, či přímo nepokračování v léčbě, tehdy jestliže onemocnění nevyhléditelnou chorobou. Toto rozhodnutí by přitom měl pacient učinit pro futuro, poněvadž v terminálním stádiu by hrozilo, že již nebude schopen projevit svou vůli. Rezoluce se také zabývala potřebou stanovení jistých pravidel, které by měly být přijaty členskými státy, a které představovaly nepokračování

Austrálie

Byla první zemí na světě, kde byla euthanasie legalizována. Nešlo ovšem o Austrálii jako celek, legalizace se týkala pouze jejího Severního teritoria (Northern territory). Nejvyšší soud tohoto australského spolkového státu přiznal platnost vůbec prvního zákona o euthanasii na světě, který vešel v účinnost 1.7.1996. Euthanasii v té době podstoupili celkem 4 lidé, všichni trpící určitým typem rakoviny.⁶⁹ Tento zákon byl ovšem 9 měsíců po jeho účinnosti zrušen federálním parlamentem, který má možnost měnit legislativu australských teritorií.⁷⁰

Nizozemí

Nizozemí bylo první evropskou zemí, jež legalizovala euthanasii. Na rozdíl od Austrálie zde nebyl zákon, který legalizoval euthanasii a nabyl účinnosti 1. 4. 2002, zrušen.⁷¹ V zákoně byla stanovena přísná pravidla, za jakých podmínek může být euthanasie pacientovi provedena.⁷² Jejich nedodržení by znamenalo, že se lékař, nebo jiná osoba, která usmrtila jiného ze soucitu, dopustili trestného činu ukončení života na žádost § 293 nizozemského trestního zákona.⁷³ Zákon se však vztahoval pouze na plně svéprávné jedince. Lékařská asociace ovšem žádala také o ustanovení kritérií, která by se vztahovala na osoby, které nejsou plně svéprávné, nebo nejsou schopny o sobě rozhodnout. Měla tím na mysli osoby postižené, osoby v kómatu a hlavně děti trpící nevléčitelnou nemocí. Pro tyto případy tedy bylo stanoveno následující: „...eutanazii dítěte musí předcházet svobodné, vážné a neměnné rozhodnutí jeho rodičů, dítě by muselo zažívat nesnesitelné bolesti a doktor eutanazii

v kurativním procesu, jestliže by život nemocného u něhož již neexistuje žádná možnost uzdravení, prodloužil pouze zanedbatelným způsobem a výsledkem by tedy byla pouhá prolongace utrpení onoho člověka. (viz zde BERKA, Vít a Tomáš SUM. *Eutanazie ve světě* [online]. Epravo.cz. 2005 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>>)

⁶⁹ *Euthanasia and Assisted Suicide in Australia* [online]. The World Federation of Right to Die Societies. 2014 [cit. 2014-06-08]. Dostupné na <<http://www.worldrtd.net/euthanasia-and-assisted-suicide-australia>>

⁷⁰ BERKA, Vít a Tomáš SUM. *Eutanazie ve světě* [online]. Epravo.cz. 2005 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>>

⁷¹ Jeho název je *Termination of Life on Request and Assisted Suicide (Review Procedures) Act*

⁷² Hovoříme o tzv. Rotterdamských kritériích:

1. Pacient musí být kompetentní a jeho žádost zcela dobrovolná a úmyslná,
2. Pacientova žádost musí být dobře uvážená, jasná, opakovaná
3. Pacient musí nesnesitelně trpět (ne nutně fyzicky) a eutanazie musí být poslední možností. Jiné možnosti ulehčit situaci nemocného již byly vyzkoušeny a shledány neúčinnými
4. Eutanazii může provádět jedině lékař
5. Lékař musí vše konzultovat s jiným nezávislým lékařem, který již má zkušenost v této oblasti (viz zde MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 33)

⁷³ URBÁNEK, Jindřich. *Eutanazie - problém napětí mezi lékařstvím etikou a právem. Trestní právo*, 2007, roč. 12, č. 9, s. 11

hodlající provést by si musel vyžádat stanovisko svého kolegy.⁷⁴ Je zde ovšem podmínka, která stanovuje, že dítě musí být starší dvanácti let.

Belgie

V této zemi je euthanasie legální také od roku 2002. Do února 2014 ovšem mohl euthanasie využít pouze plnoletý pacient, jenž trpěl nevyléčitelnou nemocí, která byla provázena ukrutnými bolestmi a utrpením. Dne 13. 2. 2014 se Belgie stala první zemí na světě, která umožňuje euthanasii u dětí, přičemž na rozdíl od nizozemské úpravy není dána žádná věková hranice. Musí však jít o dítě nemocné nevyléčitelnou nemocí, kdy smrt je nevyhnutelná. Euthanasie u dítěte ovšem nesmí být provedena jen kvůli duševní chorobě. Rozhodnutí o euthanasii si bude žádat jak potvrzení kolegiem specialistů, tak prohlášení rodičů o souhlasu s jejich názorem.⁷⁵

Francie

Všechny výše zmíněné země uzákonily aktivní euthanasii. Francie má uzákoněnu pouze formu euthanasie pasivní. Za relevantní považuji zmínit případ z roku 2003, který rozvířil francouzskou veřejnost a který měl určitý vliv na legalizaci euthanasie ve Francii. Jde o kauzu Marie Humbert. Jednalo se v ní o čin matky, která podala svému synovi, jenž v důsledku autonehody zůstal ochrnutý, přišel o zrak, chuť, čich a schopnost se vyjadřovat, jed (směs barbiturátů), po kterém však pouze upadl do kómatu. Po převozu do nemocnice byl přijat na jednotku intenzivní péče. Lékaři diagnostikovali, že se jedná o otravu, a matka syna byla zatčena. Pár dní na to byl syn vedoucím lékařem resuscitačního týmu odpojen z přístrojů udržujících ho při životě.⁷⁶ Průzkumy provedené nezávislými agenturami v krátkém časovém úseku po této kauze odhalily, že většina francouzských občanů by byla pro možnost uzákonění euthanasie. A skutečně roku 2005 došlo ve Francii ke schválení zákona o pasivní euthanasii. Lékař zde má možnost nepokračovat v poskytování péče tehdy, pokud jediným efektem, který představuje, je pouhé nepřirozené udržování pacienta při životě. Různé

⁷⁴ BERKA, Vít a Tomáš SUM. *Eutanazie ve světě* [online]. Epravo.cz. 2005 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>>

⁷⁵ *Belgie jako první země posvětila neomezenou dětskou eutanazii* [online]. Česká televize: Zpravodajství. 2014 [cit. 2014-05-27]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/262428-belgie-jako-prvni-zeme-posvetila-neomezenou-detskou-eutanazii/>>

⁷⁶ HENLEY, Jon. *'This is not a life. I can lead it no more': Argument rages across Europe in wake of French mercy killing* [online]. The Guardian. 2003 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.theguardian.com/world/2003/oct/27/health.france>>

povinnosti má lékař v případě, že se jedná o pacienta při vědomí anebo pacienta, který je v kómatu. V prvním případě je lékař povinen obeznámit pacienta s následkem, který by lékařovo jednání způsobilo. V případě druhém by záleželo na poslední vůli pacienta. Je nutno zdůraznit, že aktivní euthanasie je odmítána.⁷⁷ Zákon, který by umožňoval její přijetí a jemuž je velmi nakloněn francouzský prezident François Hollande, byl Senátem již několikrát odmítnut.

2.3.4 Euthanasie: Právní úprava v České republice

Aby mohl být vymezen právní postoj České republiky k otázce euthanasie, je v prvé řadě nutné znovu zohlednit předpisy nejvyšší právní síly, tedy ústavní předpisy. Ústava České republiky ve svém článku 3 uvádí, že: „*Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod.*“⁷⁸ Tímto „odkazem“ tedy přejdeme k LZSP, jejíž ustanovení by bylo možno vztáhnout i na problematiku euthanasie, a to konkrétně k jejímu článku 6 odst. 1., 2, který zní: „*Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením. Nikdo nesmí být zbaven života.*“ Významný je v této souvislosti i její článek 6 odst. 4, který úzce souvisí s článkem 4 odst. 4., poněvadž je stanoveno, že se nepovažuje za porušení práv, která souvisí s článkem 6, pokud byla osoba zbavena života v souvislosti s jednáním, jež se podle zákona nepovažuje za trestné. Jedině zákon tedy může stanovit jisté možnosti zásahů neboli určité meze základních práv. Ovšem při používání ustanovení o těchto mezích musí být šetřena podstata a smysl lidských práv a svobod a tato omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena. Pokud by tedy euthanasie, která v podstatě představuje usmrcení osoby pacienta jinou osobou, tedy lékařem, byla v České republice legalizována, je více než jisté, že by se nevyhnula debatě ohledně jejího šetření podstaty lidských práv.

V historii českého trestního práva euthanasii jako takovou nenajdeme. Ovšem pravdou je, že v roce 1926 a 1937 byla navržena dvě znění trestního zákona, přesněji tedy osnovy, které pracovaly se skutkovými podstatami usmrcení na žádost, u něhož bylo umožněno snížení trestu v případě, kdy čin byl spáchán pod velkým nátlakem, nebo v přechodném omluvitelném stavu, a usmrcení ze soucitu, kdy soud mohl trest zmírnit, nebo od něj dokonce

⁷⁷ BERKA, Vít a Tomáš SUM. *Eutanazie ve světě* [online]. Epravo.cz. 2005 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>>

⁷⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

upustit, pokud pachatel usmrtil jiného ze soucitu, aby uspíšil jeho neodvratitelnou smrt.⁷⁹ Ani jedna z osnov však přijata nebyla.⁸⁰

V současnosti došlo k pokusu o uzákonění trestného činu usmrcení na žádost naposledy v roce 2004, kdy vláda předložila dne 21. 7. 2004 návrh nového znění trestního zákoníku.⁸¹ Tento návrh osnovy nového trestního zákoníku obsahoval v § 118 privilegovanou skutkovou podstatu trestného činu usmrcení na žádost. Původně měl dvě varianty: dle první mohl být pachatel potrestán odnětím svobody až na osm let, pokud by jiného z omluvitelných pohnutek, a to zejména ze soucitu, usmrtil na jeho vážně míněnou žádost. Druhá možnost obsahovala stejný trest pro toho, kdo by usmrtil nevléčitelně nemocnou osobu, která trpí somatickou nemocí, na její vážně míněnou a naléhavou žádost. Příprava k tomuto trestnému činu by byla trestná.⁸² Šámal, který byl autorem tohoto návrhu, zdůrazňuje potřebu zasazení tohoto trestného činu do zákonné úpravy, neboť je nutno rozlišit jej od trestného činu vraždy, který je pro společnost mnohem závažnější. Dále podotýká, že usmrcení na žádost by nebylo možno vztáhnout na případy, kdy lékař u nevléčitelně nemocných pouze tiší bolest a utrpení tím, že umírajícímu podává účinné léky proti bolesti, protože prodloužit život za jakoukoli cenu není cíl lékařské péče. Vážně míněnou a naléhavou žádostí se rozumí svobodný a určitý projev osoby starší 18 let, jež je plně svéprávná. Tento projev musí směřovat k jejímu vlastnímu usmrcení a musí být určitý a jednoznačný.⁸³ Konečné znění výše zmíněné skutkové podstaty bylo následující:

§ 118

Usmrcení na žádost

(1) Kdo ze soucitu usmrtí nevléčitelně nemocnou osobu, která trpí somatickou nemocí, na její vážně míněnou a naléhavou žádost, bude potrestán odnětím svobody až na šest let.

⁷⁹ SUM, Tomáš. *Eutanázie v právním řádu ČR* [online]. Epravo.cz. 2004 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-v-pravnim-radu-cr-28721.html>>

⁸⁰ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 41

⁸¹ PS PČR. *Sněmovní tisk 744/0: Návrh trestního zákoníku* [online]. 2004 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=744&ct1=0>>

⁸² ŠÁMAL, Pavel. Dotazy a odpovědi: K právní úpravě eutanázie v novém trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 5, s. 155

⁸³ Tamtéž

(2) *Vážně míněnou a naléhavou žádostí se rozumí svobodný a určitý projev vůle osoby starší osmnácti let, která není zbavena ani omezena ve způsobilosti k právním úkonům a není stížena duševní poruchou, jednoznačně a důrazně směřující k jejímu vlastnímu usmrcení.*⁸⁴

Nutno podotknout, že i přesto, že byl návrh zákona poslaneckou sněmovnou dne 30. 11. 2005 schválen, Senát jej zamítl. Dne 21. 3. 2006 proběhlo v Poslanecké sněmovně hlasování o vráceném návrhu a tento nakonec definitivně přijat nebyl. V trestním zákoníku, který byl poté Senátem schválen roku 2009 a který nabyl účinnosti ke dni 1. 1. 2010, se již ustanovení ohledně usmrcení na žádost neobjevilo. Pokud bychom tedy chtěli uvažovat o euthanasii dle platného trestního zákoníku, pak by bylo vhodné vrátit se opět k jejímu rozlišení na aktivní a pasivní. V případě aktivní euthanasie by, vzhledem k absenci ustanovení usmrcení na žádost, šlo o trestný čin vraždy dle § 140, případně trestný čin zabití dle § 141. Dle Hořáka by však k tomu, aby jednání osoby bylo kvalifikováno jako trestný čin zabití, bylo nutné splnit požadavek, který je stanoven skutkovou podstatou trestného činu zabití, a sice to, že by pachatel musel jednat v silném rozrušení plynoucím z omluvitelného hnutí mysli, které by v tomto případě bylo představováno soucitem s umírajícím.⁸⁵ Je pravdou, že v případě dobrého úmyslu, totiž zbavit nemocného jedince nacházejícího se v terminálním stádiu nemoci utrpení a bolesti, by mohl soud rozhodnout o zmírnění následků stanovených zákonem. Například by mohlo dojít k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody dle § 58.⁸⁶ Také by se dalo uvažovat nad možností, že by jednání bylo možné chápat jako jednání v krajní nouzi. V tom případě by se ale dle § 28 trestního zákoníku muselo činem odvracet nebezpečí, které přímo hrozí zájmu chráněnému trestním zákonem. Chráněný zájem by představovalo právo na ochranu soukromí a také samozřejmě lidská důstojnost. Ty jsou ohrožovány bolestmi (které v tomto případě představují ono nebezpečí) umírajícího pacienta. Aby ovšem byly splněny všechny znaky krajní nouze, musela by být splněna podmínka, že bolesti nelze odvrátit jiným způsobem. Navíc následek, v tomto případě smrt pacienta, by dle ustanovení o krajní nouzi nesměl být zřejmě stejně závažný nebo závažnější než ten, který hrozil. Čili bolestné umírání by soud musel zhodnotit jako stejně závažné či závažnější než smrt.⁸⁷ Nutno podotknout, že další okolnost vylučující protiprávnost, a to svolení

⁸⁴ SUM, Tomáš. *Eutanázie v právním řádu ČR* [online]. Epravo.cz. 2004 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-v-pravnim-radu-cr-28721.html>>

⁸⁵ HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 63- 64

⁸⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 528

⁸⁷ DRBOHLAVOVÁ, Ilona. Eutanázie z pohledu českého práva. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 4, s.111

poškozeného v § 30 trestního zákoníku, v sobě neobsahuje možnost dát svolení ke své smrti. Smrt není právem jedince, o kterém může svobodně rozhodnout.

Co se pasivní euthanasie týče, také by se nejspíše posuzovala jako trestný čin vraždy, kterého se dle teorie trestního práva lze dopustit i opomenutím. Pokud tedy lékař přerušil péči o nemocného s úmyslem jej usmrtit, bude pravděpodobně toto opomenutí naplňovat skutkovou podstatu trestného činu vraždy.⁸⁸ Něco jiného však bude, pokud by lékař ani nezačal provádět lékařské úkony, z důvodu nesouhlasu s jejich provedením, směřujícím ze strany pacienta. Tato situace se může objevit v případech, kdy lékař poučí pacienta o plánovaném zákroku, ovšem ten mu odmítne dát tzv. informovaný souhlas. Právě tento představuje základní zákonnou podmínku pro jakýkoli lékařský zákrok (k tomu, aby poskytnutí zdravotní péče nebylo protiprávním úkonem, nestačí tedy úkon provést lege artis, ale současně k tomuto musí být pacientem dán informovaný souhlas).⁸⁹ Náležitosti souhlasu upravuje zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách konkrétně v § 34. V tomto ustanovení konkrétně odst. 3 a 4 je stanoveno:

„Pacientovi, kterému byla podána informace o zdravotním stavu nebo se podání informace podle § 32 odst. 1 vzdal, a který odmítá vyslovit souhlas s poskytnutím zdravotních služeb, nejde-li o případ, kdy lze zdravotní služby poskytnout bez souhlasu, je opakovaně podána informace o jeho zdravotním stavu v rozsahu a způsobem, ze kterého je zřejmé, že neposkytnutí zdravotních služeb může vážně poškodit jeho zdraví nebo ohrozit život. Jestliže pacient i nadále odmítá vyslovit souhlas, učiní o tom písemné prohlášení (revers).“

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že pacient má nárok na odmítnutí jakéhokoli zákroku, lékař je povinen toto rozhodnutí respektovat a není možné jej postihnout dle ustanovení trestního zákona.

V případě asistované sebevraždy je nutné zmínit následující. Sebevražda sama o sobě dle české právní úpravy trestná není. Ovšem v případě asistované sebevraždy, jak již z názvu vyplývá, není přítomen pouze jedinec, který by mohl spáchat sebevraždu. Vyskytuje se zde také další osoba. Právě tato by se dle trestního zákoníku dopustila trestného činu účasti na sebevraždě § 144, pokud by jiného k sebevraždě pohnula nebo mu k sebevraždě pomohla.⁹⁰

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ TĚŠÍNOVÁ, Jolana. *Medicínské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 36

⁹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 203

Euthanasie v České republice zatím uzákoněna není a dle vyjádření nynějšího ministra zdravotnictví Svatopluka Němečka v rámci koaliční dohody existuje závazek, že ani zavedena nebude. „Nejsem příznivcem eutanazie. Myslím, že bychom tím překročili hranici, kterou bychom překračovat neměli,“ uvedl pro ČT ministr.⁹¹

⁹¹ Eutanazie v ČR. *Zdravotnictví a medicína*. 2014, č. 4. s. 10

3 Trestný čin zabití

Trestný čin zabití byl jednou z novinek, kterou přinesl trestní zákoník. Jde o privilegovanou skutkovou podstatu k trestnému činu vraždy dle §140 odst. 1 i § 140 odst. 2 trestního zákoníku, čemuž odpovídá i jeho zařazení za tento trestný čin.⁹² Jednočinný souběh těchto trestných činů je tedy vyloučen.⁹³ Je upraven ve zvláštní části trestního zákoníku, hlavě I., trestné činy proti životu a zdraví, díl I., který nese název Trestné činy proti životu v § 141. Jeho konkrétní znění je následující:

- 1) *Kdo úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku, nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.*
- 2) *Odnětím svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1*
 - a) *na dvou nebo více osobách,*
 - b) *na těhotné ženě, nebo*
 - c) *na dítěti mladším patnácti let.*⁹⁴

Již zde je vhodné upozornit na fakt, že skutková podstata tohoto trestného činu v jeho prvním odstavci obsahuje v podstatě dva okruhy privilegujících okolností, jež se navzájem nevyklučují, dokonce je možné i jejich vzájemné prolínání. O tomto tzv. afektdeliktu a provokaci bude v práci zmíněno později.⁹⁵ V odstavci druhém jsou uvedeny okolnosti podmiňující užití vyšší trestní sazby. Tato skutková podstata se při svém vzniku nechala dosti inspirovat zahraničními vzory.⁹⁶ Její ukotvení v trestním zákoníku bylo jistě velmi přínosné, protože před její úpravou by jednání, které popisuje skutková podstata trestného činu zabití,

⁹² Privilegovaná skutková podstata se vyznačuje nižším stupněm nebezpečnosti činu pro společnost (viz zde NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 121)

⁹³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1495

⁹⁴ §141 zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁵ HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s.62

⁹⁶ Například Švýcarský trestní zákoník uvádí způsob jednání pachatele v „ospravedlnitelném silném hnutí mysli nebo pod silným duševním tlakem“. Podobnou privilegovanou skutkovou podstatu usmrcení „pod vlivem silného hnutí mysli omluvitelného okolnostmi“ zná i trestní zákoník Polska

Přihlíženo bylo i k úpravě rakouské, kde pod privilegovanou skutkovou podstatu zabití podle ustanovení § 76 trestního zákoníku spadají případy, kdy se pachatel nechal, strhnout k usmrcení jiného v silném, obecně pochopitelném hnutí mysli- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 410/0 na vydání zákona trestní zákoník

bylo posuzováno jako trestný čin vraždy.⁹⁷ Za zajímavost považují fakt, že znění této skutkové podstaty bylo v době mezi platností a účinností novelizováno. Původní znění bylo následující: „*Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení, ze strachu, úleku nebo zmatku anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán...*“. Na první pohled toto nekladlo důraz na fakt, že duševní stav pachatele, ve kterém se dopustil onoho jednání, musí spočívat v okolnostech, které výrazně snižují společenskou škodlivost činu. Mohlo by tedy dojít k situaci, kdy lupič, který na útěku z místa činu zastřelil policistu, snažícího se jej zadržet, bude argumentovat, že byl silně rozrušen a jednal ve velkém zmatku, což by v podstatě byla pravda.⁹⁸ Rozhodně by však vzhledem k jeho činu neexistoval důvod, pro který by se na něj mělo nahlížet mírnějším způsobem. Došlo tedy ke změně znění a skutková podstata dostala současnou podobu. Dle zákonodárce má skutková podstata trestného činu zabití vyjadřovat mnohem menší stupeň společenské závažnosti a je patrné, že pachatelé tohoto trestného činu nemají být stigmatizováni jako vrazi.⁹⁹

3.1 Skutková podstata trestného činu zabití

Obecně skutkovou podstatou rozumíme právní formu, jež vyjadřuje typové znaky trestného činu, které jsou uvedeny v trestním zákoně, a to jak v části obecné, tak části zvláštní. Obligatorními znaky jsou objekt, objektivní stránka, pachatel, subjektivní stránka.¹⁰⁰

3.1.1 Objekt

Prvním z obligatorních znaků skutkové podstaty je objekt trestného činu. Tento můžeme definovat jako společenské vztahy, zájmy a hodnoty, které jsou chráněny trestním zákonem.¹⁰¹ Kratochvíl dále uvádí, že „*jde o takové právní statky, jejichž ohrožení nebo poruchu v míře předpokládané trestním zákoníkem je nezbytné v individuálním a celospolečenském zájmu postihovat soudním trestem či ochranným opatřením a tím je chránit.*“¹⁰² U trestného činu zabití bude objektem lidský život od počátku porodu (o něm

⁹⁷ Hendrych, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha, 2009. In: Beck- online [právní informační systém] Nakladatelství C. H. Beck [cit. 2014-06-20] Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfpw64zrguxhuylnf2gs>>

⁹⁸ FREMR, Robert. *Zabití- hit trestního zákoníku?* [online]. Jinepravo.blogspot.cz. 2010. [cit. 2014-06-20] Dostupné na <<http://jinepravo.blogspot.cz/2010/01/robert-fremr-zabiti-hit-trestniho.html>>

⁹⁹ HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 54

¹⁰⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 156, 159

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 164

¹⁰² KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 3. přep. a dopln. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 196

více pojednávám v podkapitole trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou) až po smrt, a to cerebrální smrt.¹⁰³ Předmětem útoku totiž může být pouze živý člověk.¹⁰⁴

3.1.2 Objektivní stránka

Objektivní stránka trestného činu je charakterizována způsobem spáchání trestného činu (jednáním) a jeho následky, navíc zde musí existovat příčinná souvislost mezi nimi.¹⁰⁵ Tato objektivní stránka bude v případě trestného činu zabití určena následkem, a to usmrcením člověka, přičemž trestní zákoník neuvádí, jakými prostředky a způsobem jej má být dosaženo (může tedy jít o zabití, i když by předmět útoku byl zastřelen či pobodán).¹⁰⁶ Na rozdíl od vraždy však k usmrcení musí dojít v silném rozrušení, které pramení ze strachu, úleku, zmatku či jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného.¹⁰⁷ Co se týče způsobu jednání, může jít jak o konání, tak opomenutí.¹⁰⁸

3.1.3 Subjekt

Obecně by se dalo říci, že subjektem trestného činu neboli pachatelem, může být jak trestně odpovědná osoba fyzická, která bezprostředně spáchala trestný čin, tak i trestně odpovědná osoba právnická.¹⁰⁹ Ta se však dle § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, nemůže trestného činu zabití dopustit. Na rozdíl od trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou, který může spáchat pouze matka dítěte (viz níže), subjektem trestného činu zabití může být kdokoli. Jde tedy o takzvaný subjekt obecný a nikoli konkrétní, jako je tomu v případě vraždy novorozeného dítěte matkou.¹¹⁰ Ovšem nesmíme zapomínat na podmínku, která musí být u pachatele splněna, a sice to, že v době činu jedná ze silného rozrušení způsobeného strachem, úlekem, zmatkem...anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného.¹¹¹ Je důležité zmínit i posuzování účastenství na tomto trestném činu. V potaz musí být vzata

¹⁰³ Jde o biologickou smrt mozku, což je stav organismu, u kterého již není možné obnovit životní funkce (viz zde JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*, obecná část, zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 523)

¹⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 1490

¹⁰⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*, obecná část, zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 173

¹⁰⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*, obecná část, zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 529

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 1491

¹⁰⁸ U opomenutí však musí existovat nejen úmysl usmrtit, ovšem také zvláštní povinnost pachatele smrti zabránit (viz zde JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*, obecná část, zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 529)

¹⁰⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*, obecná část, zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 194

¹¹⁰ Jelínek uvádí, že tedy ten, kdo by matce poskytl pomoc, případně ji navedl ke spáchání trestného činu dle § 142, by se dopustil návodu, či pomoci k vraždě, nebo zabití dítěte.

¹¹¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s.1493

skutečnost, že privilegovaná podstata se bude vztahovat pouze na ty účastníky, kteří se trestného činu dopustili v onom silném rozrušení ze strachu, úleku nebo zmatku případně pod vlivem předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného.¹¹²

3.1.4 Subjektivní stránka

Posledním nepostradatelným znakem skutkové podstaty trestného činu je subjektivní stránka, která jak uvádí Herczeg „*charakterizuje trestný čin z hlediska jeho vnitřní stránky, z pohledu psychiky pachatele*“.¹¹³ Jejím jediným obligatorním znakem je zavinění, které má buď formu úmyslu, nebo nedbalosti.¹¹⁴ Mezi fakultativní znaky patří pohnutka a cíl pachatelova jednání.¹¹⁵ Zde trestní zákon vyžaduje právě formu úmyslu. V úvahu přichází úmysl přímý, ovšem nejčastěji půjde o úmysl nepřímý.¹¹⁶ Ten musí směřovat k usmrcení člověka. Pouhý útok na tělesnou integritu, při kterém by došlo ke smrti, se tedy jeví jako nedostačující.¹¹⁷ V následujícím textu bude pojednáno o již zmíněném afektdeliktu a provokaci, neboť tyto jistě se subjektivní stránkou souvisí.

Afektdelikt

O afektdelikt půjde tehdy, pokud se pachatel dopustí jednání v silném rozrušení, které vychází ze strachu, úleku nebo jiném omluvitelném hnutí mysli. Dalo by se tedy říci, že pachatel bude jednat v tzv. afektu. Co se týče otázky silného rozrušení, je nutné si uvědomit, že v žádném případě nepůjde jen o silnější emoce, které jsou vyvolány téměř každodenními životními situacemi. Jak uvádí Hořák, jde o „*emotivní prožitky vystupňované, které sice nutně neovlivňují přičetnost, ale vedou ke značnému zúžení vědomí pachatele a oslabení jeho zábran*“.¹¹⁸ V daném okamžiku je pro pachatele velmi těžké kriticky uvažovat. Mělo by jít o

¹¹² HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 65

¹¹³ NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 219

¹¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 216

¹¹⁵ Fakultativní znaky se nemusí vyskytovat v každé skutkové podstatě, ovšem pokud jsou v ní výslovně uvedeny, musí být i ony naplněny. Pokud by totiž naplněny nebyly, nebyla by naplněna ani daná skutková podstata, tudíž by se nejednalo o daný trestný čin (viz zde JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s.217)

¹¹⁶ Úmysl definuje trestní zákon v § 15. *Pokud pachatel věděl že způsobem uvedeným v trestním zákoně poruší nebo ohrozí nebo alespoň může porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem a chtěl takové porušení nebo ohrožení způsobit- jde o úmysl přímý*

Pokud pachatel věděl že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit a pro případ, že jej způsobí, byl s tím srozuměn- jde o úmysl nepřímý

¹¹⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 530

¹¹⁸ HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 62

mimořádné jednání, které je závislé na okolnostech, za nichž k trestnému činu došlo.¹¹⁹ Šámal popisuje silné rozrušení pachatele jako duševní stav, při němž pachatel zažívá značné emoční vzrušení, nebo neklid, což ovlivňuje jeho další jednání a projevuje se právě v době spáchání činu, přičemž je bezpředmětné, zdali se na rozrušení podílí nervová labilita či duševní porucha pachatele, strach, úlek zmatek, nebo jiné omluvitelné hnutí mysli.¹²⁰ Jelínek uvádí, že právě díky silnému rozrušení, které vede k úmyslnému usmrcení, je čin pachatele společností vnímán jako ne tak závažný a v některých případech dokonce ospravedlnitelný.¹²¹ Tento fakt je jistě důvodem nižší trestnosti činu. Je velmi těžké vymezit takto daný stav rozrušení, a proto Hořák míní, že by se soud při posuzování ospravedlnitelnosti pachatelova jednání měl inspirovat anglosaskou právní úpravou a aplikovat na tyto případy tzv. *reasonable men's test*.¹²²

Stavy, které způsobují ono silné rozrušení, jsou strach, úlek a zmatek pachatele. Tyto jsou řazeny pod pojem omluvitelné hnutí mysli. Jde o nežádoucí emotivní reakce na útok, nebezpečí nebo jiné ohrožení a velmi často jsou spojeny s neurovegetativními projevy.¹²³ Hořák připomíná, že pokud budeme uvažovat o původu strachu, je nutné mít stále na zřeteli lidský život, jakožto objekt trestného činu zabití; zpravidla může jít o obavu o život svůj, či osob blízkých.¹²⁴ Dále uvádí, že k zabití v silném rozrušení způsobeném strachem nemusí docházet vždy jen v případech, kdy se pachatel bojí útoku. Například pokud by se pachatel ve snaze zachránit svůj život dopustil trestného činu zabití v panice, jež byla způsobena přírodní katastrofou, i v tomto případě se bude uplatňovat kritérium přiměřenosti a pochopitelnosti.¹²⁵ Je důležité ještě upozornit na fakt, že za rozrušení ve smyslu § 141 trestního zákoníku není v žádném případě možné považovat rozrušení způsobené zlobným afektem nebo touhou po pomstě, tedy že by šlo o rozrušení, jež by mělo povahu útoku i přesto, že byl vyprovokován poškozeným.¹²⁶ *Není možné za něj považovat ani rozrušení pachatele vyvolané jeho hněvem*

¹¹⁹ Tamtéž

¹²⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 1491, pro srovnání zde uvádím též Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 7 Tdo 793/2010

¹²¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 526

¹²² Soudce si má při posuzování případu položit otázku, jak by jednal v dané situaci každý jiný rozumně uvažující člověk. (viz zde HOŘÁK, Jaromír. *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 63)

¹²³ Těmito jsou například, pocení, bušení srdce, chvění apod. (viz zde ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 1492)

¹²⁴ HOŘÁK, Jaromír. *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 64

¹²⁵ Tamtéž

¹²⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 527

a vztekem (např. v důsledku nadměrného hluku oslavujících osob) ve spojení s vlivem alkoholických nápojů.¹²⁷

Provokace

Tento pojem se váže k druhému samostatnému důvodu úmyslného usmrcení, a to k reakci na zavrženíhodné jednání poškozeného.¹²⁸ Jelínek i Hořák se shodují v tom, že provokace není v trestním zákoníku spojována s nutným afektem.¹²⁹ Stačí tedy, že zavrženíhodné jednání poškozeného je důvodem následujícího jednání pachatele. Zavrženíhodné jednání poškozeného musí být v zcela očividném rozporu s morálkou a dle komentáře k trestnímu zákoníku *musí svědčit o morální zvrhlosti, bezcitnosti, bezohledném sobectví a o neúctě poškozeného k ostatním osobám nebo společnosti. Jde o vědomé a úmyslné jednání poškozeného.*¹³⁰ Může jít nejen o fyzické útoky, ale také psychické týrání a ponižování (šikana, domácí násilí, útisk apod.).¹³¹ Není však možné považovat za provokaci například plivnutí či verbální nadávky. Pokud by zavrženíhodné jednání poškozeného spočívalo v útoku proti majetku pachatele, který by však neměl pro pachatele zcela zásadní existenční význam (například jednání, v jehož důsledku by pachatel ztratil domov), nešlo by o trestný čin zabití, ale trestný čin vraždy.¹³² Zajímavostí je, že zavrženíhodné jednání poškozeného vůbec nemusí být namířeno proti pachateli trestného činu zabití. Trestného činu zabití se tedy může dopustit i ten, kdo je pouhým svědkem zavrženíhodného jednání vůči jiné osobě (například kdyby viděl, jak muž krutě bije starce) a kdo se v rámci svého jednání dopustí excesu nutné obrany.¹³³ Další specifikum je patrné v tom, že pachatel se dopustí trestného činu zabití i tehdy, pokud tento spáchal s rozmyslem či po předchozím uvážení. Toto je odůvodněno tím, že vzhledem k předchozímu zavrženíhodnému jednání poškozeného může mít pachatel pocit, že se na čin musí „připravit“.¹³⁴

Šámal uvádí, že i v případě předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného a úmyslným usmrcením je nutné zachovat příčinnou souvislost, která je trestním zákoníkem vymezena slovním spojením „v důsledku“. Jednání poškozeného musí nezpochybnitelně

¹²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 4 Tdo 1517/2010

¹²⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 527

¹²⁹ Tamtéž

¹³⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 1492

¹³¹ HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 64

¹³² Tamtéž

¹³³ Tamtéž

¹³⁴ Tamtéž

představovat hlavní pohnutku, která vedla k trestuhodnému jednání pachatele. Nesmí jít však o případ, kdy by zavrženíhodné jednání poškozeného bylo reakcí na předchozí provokaci, která vůči němu směřovala ze strany pachatele, protože potom by nedošlo ke splnění podmínky, za níž může být použita ona privilegovaná skutková podstata. Tato podmínka je vyjádřena myšlenkou, že jednání pachatele, které vedlo k usmrcení, bylo zahrnuto jistou společností pochopitelnou pohnutkou.¹³⁵

3.2 Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby

Tyto tzv. kvalifikační okolnosti jsou (jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly) obsaženy v § 141 odst. 2 trestního zákoníku. Učebnice trestního práva se shodují v tom, že naplnění těchto okolností podstatně zvyšuje závažnost trestného činu pro společnost a má za následek použití přísnější trestní sazby. V případě trestného činu zabití dělí Jelínek tyto okolnosti na ty, které spočívají ve způsobení těžšího následku a na okolnosti spočívající v ochraně více ohrožených osob.¹³⁶ Těžší následek bude v případě trestného činu zabití vyjádřen v §141 odst. 2. písm. a. trestního zákoníku. Jde tedy o zabití dvou nebo více osob, přičemž termínem více osob se rozumí osoby alespoň tři. Zvýšená ochrana je poskytována těhotné ženě a dítěti mladšímu patnácti let (§ 141 odst. 2. písm. b, c trestního zákoníku). Jak uvádí Šámal, těhotná je žena od okamžiku uhnízdění oplodněného vajíčka v děloze, do začátku porodu. Aby byla naplněna skutková podstata trestného činu zabití dle §141 odst. 2, písm. b, je nutné, aby žena byla těhotná od počátku pachatelova jednání.¹³⁷ Druhý předmět ochrany představuje dítě mladší patnácti let. Tím se dle Hulmákové a Válkové rozumí vždy „jen dítě do dne předcházejícího jeho patnáctým narozeninám, protože v den svých patnáctých narozenin již osobou mladší patnácti let být nemůže.“¹³⁸ Pokud by se pachatel dopustil trestného činu zabití, přičemž by naplnil některou z výše popsaných okolností, byl by potrestán odnětím svobody na pět až patnáct let.

¹³⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 1493

¹³⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 531

¹³⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 1470,1494

¹³⁸ HULMÁKOVÁ, Jana, VÁLKOVÁ Helena. Trestněprávní ochrana dětí podle nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue: Beck -Online* [právní informační systém]. 2010, č. 10 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptembrgbpxi4s7gey643uojptgmbx&groupIndex=13&rowIndex=0&conv_ersationId=12213>, Toto uvádí shodně i Jelínek viz zde JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 199

4 Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou

Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou najdeme ve zvláštní části trestního zákoníku, opět v hlavě I., díle I., v ustanovení § 142. Také jde o privilegovanou skutkovou podstatu, jež je řazena za trestný čin vraždy a dokonce i zabití – i k tomuto trestnému činu je vzhledem ke konkrétnímu subjektu a onomu specifickému silnému rozrušení ve vztahu speciality.¹³⁹ Pozastavíme-li se nad srovnáním trestného činu vraždy a trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou, je patrné, že za trestný čin vraždy podle § 140 odst. 1 trestního zákoníku, hrozí potrestání odnětím svobody na deset až osmnáct let.¹⁴⁰ V případě trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou může být matka potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.¹⁴¹ Na druhou stranu pokud by nenaplnila znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu, nebo pokud by vůbec ustanovení § 142 neexistovalo, matka by nejspíš byla potrestána dle § 140 odst. 3 písm. c) jež stanovuje: „*Odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na dítěti mladším patnácti let.*“¹⁴² Z tohoto tedy vyplývá, že by matka naplnila znaky kvalifikované skutkové podstaty, jež se vyznačuje vyšším stupněm závažnosti činu pro společnost.¹⁴³ Co se trestného činu zabití týče, jak již bylo zmíněno v předchozí podkapitole, jde také o privilegovanou skutkovou podstatu úmyslného usmrcení. Tato skutková podstata má také vyjadřovat menší typovou společenskou škodlivost s ohledem na pohnutku pachatele. Silné rozrušení je zde bráno jako spontánní reakce pachatele, jež může trvat velmi krátkou dobu, nebo naopak dobu podstatně delší.¹⁴⁴ Je možné, že mezi tímto trestným činem a trestným činem vraždy novorozeného dítěte matkou můžeme shledat podobnost právě v aspektu rozrušení. Ovšem v případě vraždy novorozeného dítěte matkou jde o typ rozrušení, jež je způsobeno právě porodem, nejde tedy o rozrušení, jež by plynulo ze strachu, úleku či jiných omluvitelných hnutí mysli.

¹³⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*, obecná část, zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 533

¹⁴⁰ § 140 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴¹ § 142 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴² § 140 odst. 3, zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*, obecná část, zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 160

¹⁴⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 198

4.1 Znaky skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou

V této podkapitole bude vymezen subjekt daného trestného činu, poté je pojednáno o subjektivní stránce, dále následuje objekt a objektivní stránka.

4.1.1 Subjekt

Vzhledem k faktu, že TČ vraždy novorozeného dítěte matkou se může dopustit pouze osoba fyzická, budu se dále věnovat právě jí. Dle české právní úpravy může být pachatelem osoba fyzická, jež v době činu dovršila patnáctý rok života a je přičetná. V případě TČ vraždy novorozeného dítěte matkou je zde ještě další znak, který musí být splněn, a to, že subjektem musí být matka onoho dítěte. Jde tedy o subjekt konkrétní, jenž je vymezen specifickým postavením vůči předmětu útoku.¹⁴⁵ Je důležité podotknout, že matkou dítěte je jen žena, která dítě porodila.¹⁴⁶ Pokud by tedy nešlo o matku dítěte, pachatel, případně spolupachatelé, by tímto činem naplnili skutkovou podstatu § 140 vraždy, neboť nemohou splňovat onu podmínku konkrétní vlastnosti, poněvadž tuto nemůže mít žádná jiná žena, či osoba.¹⁴⁷ Privilegovaná skutková podstata se bude na matku vztahovat i v případě, že by se tohoto trestného činu dopustila jako spolupachatel, organizátor, návodce či pomocník.¹⁴⁸

4.1.2 Subjektivní stránka

Trestní zákoník vymezuje trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou následovně:

„Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.“¹⁴⁹

Z tohoto vyplývá, že jde tedy o úmyslný trestný čin, kdy onen úmysl směřuje k usmrcení novorozeněte.¹⁵⁰ V případě tohoto trestného činu postačuje úmysl nepřímý, který, jak uvádí Kučera: „v rovině představ pachatele vyžaduje vědění o možnosti porušit či ohrozit zájem chráněný trestním zákonem, v rovině volní pak srozumění s tímto následkem“.¹⁵¹

¹⁴⁵ TICHÝ, Lukáš. Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestní právo*, 2006, roč. 10, s. 21

¹⁴⁶ § 775 zákona č. 89/2012, občanský zákoník

¹⁴⁷ § 140 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁸ KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. 140

¹⁴⁹ § 142 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁰ TICHÝ, Lukáš. Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestní právo*, 2006, roč. 10, s. 22

¹⁵¹ KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. 140

Charakteristickým znakem subjektivní stránky trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou je, jak již bylo výše zmíněno, rozrušení způsobené porodem. Na uvedený problém by bylo vhodné se tedy více zaměřit a pokusit se o jeho objasnění. Každý porod je pro rodičku náročný nejen z hlediska fyzického, ale také psychického. Je známo, že již v období těhotenství dochází k určitým fyziologickým změnám v těle budoucí matky, jež s blížícím se porodem gradují a vrcholí právě při porodu a v krátkém období po něm.¹⁵² Těhotná a následně rodičí žena, prochází velkým rozrušením, strachem i bolestmi, což může vést ke změně tělesného a duševního stavu, který může vyústit v oslabení vůle ženy.¹⁵³ Šámal popisuje rozrušení způsobené porodem jako „...výjimečné rozpoložení matky, které má původ ve fyziologických procesech vyvolaných porodem. Tento psychický stav oslabuje vůli matky a její odolnost vůči vnějším i vnitřním podnětům a brzdí plné rozvinutí mateřského pudu. Musí být způsoben porodem. Stav rozrušení z hlediska jeho počátku spadá vjedno s počátkem porodu a trvá zpravidla několik hodin, výjimečně i dnů.“¹⁵⁴ Dal by se tedy shrnout, že rozrušení způsobené porodem ve smyslu ustanovení § 142 není běžný stav, v jakém se rodička nachází, nýbrž jde o stav mimořádný. Tato mimořádnost se dle Kučery bude posuzovat právě ve vztahu ke stavu průměrné rodičky, u které probíhal porod za obdobných podmínek. Rozrušení způsobené porodem je vyšším stupněm rozrušení, které se většinou objevuje při těžkém, velice namáhavém a bolestivém porodu.¹⁵⁵ Nejvyšší soud ČSFR judikoval následující: *Rozrušenie spôsobené pôrodom je zvláštny znak trestného činu podľa § 220 Tr.zák a nemožno ho zamieňať so všeobecnými podmienkami trestnej zodpovednosti, vyjadrenými v ustanoveniach o nepričetnosti a zmenšenej pričetnosti.*¹⁵⁶ Zda se v daném případě jednalo právě o toto rozrušení, posuzuje znalec z oboru zdravotnictví, konkrétně porodník.¹⁵⁷

¹⁵² I na období těhotenství (čímž rozumíme např. okolnosti, které doléhaly na budoucí matku během těhotenství) je při zjišťování, zdali šlo o rozrušení způsobené porodem, kladen důraz. Není možné totiž oddělit porod od fáze těhotenství. K tomu viz Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 7 Tdo 156/2003

¹⁵³ TICHÝ, Lukáš. Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestní právo*, 2006, roč. 10, s 22 (Může tedy dojít až k úplnému vymizení mateřského pudu)

¹⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s 1497

¹⁵⁵ KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. 140, dále pro srovnání Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10.12.2003 6 Tdo 1261/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2008, 8 Tdo 118/2008- zde Nejvyšší soud klade důraz právě na průběh porodu, který v posuzovaném případě probíhal bez větších komplikací a vyvozuje, že rozhodně tedy nemohlo jít o ono skutkovou podstatou vyžadované rozrušení

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSFR z 10. 7. 199, sp. zn. 1 Tzf 6/91

¹⁵⁷ Znalecký posudek je ovšem pouhým objasněním odborných otázek, finální rozhodnutí, zda se v daném případě opravdu jednalo o rozrušení způsobené porodem, závisí pouze na uvážení soudu. K tomuto např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 1. 1974 sp. zn. 7 To 45/73,

Neméně důležité je zabývat se otázkou délky výše popisovaného rozrušení. Respektive, kdy začíná a kdy končí. Souhlasím s názorem Kučery, že za začátek rozrušení by měl být považován začátek porodu.¹⁵⁸ Co se konce týče, Kvapilová uvádí, že období *hned po něm* (v současné právní úpravě jde o termín *bezprostředně po něm*) nastává tehdy, jakmile matka novorozence ošetří, nebo se po porodu vyspí.¹⁵⁹ Obdobně smýšlí i Mitlöhner, který za termín *hned po něm* také považuje okamžik usnutí rodičky.¹⁶⁰ Dovoluji si vyslovit názor, že vzhledem k tomu, že stav rozrušení výrazně ovlivňuje psychiku, která je u každého jedince jiná, není možné jednoznačně stanovit přesnou dobu, kdy by měl stav rozrušení pominout. V každém konkrétním případě by proto bylo vhodné vyžádat si posudek nejen znalce porodníka, ale především také znalce z oboru psychiatrie. Právě psychiatr je dle mého schopen mnohem lépe posoudit skutkovou podstatou žádaný stav rozrušení matky.

Tento odstavec je věnován pohnutce vedoucí ke spáchání trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. Pohnutkou rozumíme určitý vnitřní podnět, který vedl pachatele k rozhodnutí spáchat trestný čin.¹⁶¹ Jako u většiny trestných činů i zde samozřejmě mohou existovat různé pohnutky, které matku vedou k rozhodnutí usmrtit své dítě. Často za to mohou deprese, kterými rodičky trpí právě díky oslabení psychiky. Spočívají ve strachu, že se na ně okolí bude dívat jako na neschopné matky, pocitu, že každý nejen z blízkých příbuzných od nich velmi mnoho očekává, alespoň co se péče o dítě týče. Strach, že na všechno budou samy, že již nebudou mít život jako před narozením dítěte. Výše uvedené faktory velmi často vedou k tomu, že budoucí matka začne ze svých problémů vinit dítě a nejnadanější řešení nalezne právě v jeho usmrcení. Další pohnutky mohou spočívat například v narušení partnerských vztahů, psychotických poruchách matky (což je mimo jiné další fakt, jenž svědčí pro nutnost přibrání znalce z oboru psychiatrie), nebo také ze soucitu, pokud by se dítě mělo narodit s určitým zdravotním postižením.¹⁶² Existují i případy, kdy matka pojala rozhodnutí usmrtit své dítě dokonce ještě před počátkem porodu. Judikatura přesto stanovuje, že pokud budou splněny všechny ostatní předpoklady, které vyžaduje skutková podstata trestného činu vraždy

¹⁵⁸ KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. 141

¹⁵⁹ KVAPILOVÁ, Helena. *Soudní lékařství pro právníky*. 1. vydání. Pelhřimov: Dobrá voda: Aleš Čeňek, 1999. s. 17

¹⁶⁰ „Rodička se většinou po porodu obvykle uklidňuje a ve většině případů se dostavuje obcerstvující spánek, který značí utlumení funkce orgánů a tedy i soustavy nervové, a proto je možno tvrdit, že okamžikem usnutí obvyčejně přestává i rozrušení rodičky“ viz zde MITLÖHNER, Miroslav. Čas jako významná právní skutečnost k trestnosti činu novorozeného dítěte matkou. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 1, s. 45

¹⁶¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 241

¹⁶² TICHÝ, Lukáš. Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestní právo*, 2006, roč. 10, s. 23

novorozeného dítěte matkou, není vyloučeno, že skutečnost, že se žena rozhodla usmrtit novorozence již před porodem a tento čin skutečně v rámci rozrušení způsobeném porodem učinila, nevylučuje, že bude posuzována dle dané privilegované skutkové podstaty.¹⁶³

4.1.3 Objekt

V případě trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou se odborná společnost shoduje na tom, že individuální objekt zde představuje lidský život, v obecné rovině tedy život novorozence, k jehož ochraně právě směřuje daná skutková podstata. Co se hmotného předmětu útoku týče, bude jím novorozené dítě, přičemž nemůže jít o dítě mrtvé nebo dítě, které zemřelo z jiných příčin, než bylo posuzované jednání matky.¹⁶⁴ Hmotným předmětem útoku jsou lidé (i věci), na které pachatel trestného činu bezprostředně útočí, a tím zasahuje objekt trestného činu.¹⁶⁵

Je důležité pozastavit se nad otázkou, kdy se vlastně z plodu stává lidská bytost. Ovšem vzhledem k tomu, že tato problematika byla vymezena již ve výše zmíněné kapitole 4, dovoluji si zde uvést pouze vlastní názor, který spočívá v souhlasu s tím, že na novorozené dítě je třeba nahlížet jako na lidskou bytost pouze za předpokladu, že je životaschopné.¹⁶⁶ Dříve se k této problematice vyjadřovala vyhláška ministerstva zdravotnictví české socialistické republiky o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky 11/1988 ze dne 22. 1. 1988 v § 2, která stanovila následující:

- 1) *Narozením živého dítěte se rozumí jeho úplné vypuzení nebo vynětí z těla matčina, jestliže dítě projevuje alespoň jednu ze známek života a má porodní hmotnost:*
 - a) *500 g a vyšší anebo*
 - b) *Nižší než 500 g, přežije-li 24 hodin po porodu*

¹⁶³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 1. 1974 sp. zn. 7 To 45/73: Tento judikát je velice zajímavý. Týkal se případu matky, trpící porodními bolestmi, které se objevily den před porodem. Žena v jejich důsledku porodila své dítě tajně, první se ho pokusila zardousit, poté jej bodla nůžkami a nakonec jej kuchyňským nožem rozřezala na tři kusy, které spálila na sporáku a poté vyhodila do popelnice. I přes takto otřesné a opravdu zavrženíhodné jednání ovšem Nejvyšší soud na základě posudku porodníka, který uvedl spoustu faktorů, kterými byla matka ovlivněna jako například: nešťastný vztah, zatajování těhotenství, strach z vyloučení z rodinného kruhu apod., vyvodil závěr, že se jednalo o vraždu novorozeného dítěte, neboť žena jednala v rozrušení způsobeném porodem.

¹⁶⁴ KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. 142

¹⁶⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*, obecná část, zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 171

¹⁶⁶ V případě vraždy novorozeného dítěte ani nemůže být hmotným předmětem útoku dítě narozené mrtvé, neboť skutková podstata poskytuje ochranu právě živě narozenému jedinci

2) *Známkami života se rozumějí dech nebo akce srdeční nebo pulsace pupečníku nebo aktivní pohyb svalstva, i když pupečník nebyl přerušen nebo placenta nebyla porozena.*¹⁶⁷

Tato vyhláška však byla zrušena zákonem o zdravotních službách, který již neupravuje životaschopnost, ale naopak uvádí, co představuje pojem plod po potratu.¹⁶⁸ Jeví se nutným, aby absence pojmů jako narození živého či mrtvého dítěte byla doplněna. Dle medicínské praxe je ovšem za živě narozené dítě považováno to, které dýchá anebo projevuje jiné známky života, přičemž nezáleží na to, zda¹⁶⁹ Toto musí také být v případě podezření, že došlo ke spáchání trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou, prokázáno pitvou novorozence.¹⁷⁰

4.1.4 Objektivní stránka

V případě vraždy novorozeného dítěte matkou ji bude představovat ono usmrcení novorozeného dítěte, a to při porodu nebo bezprostředně po něm. Tr.Zák. nevymezuje, jakým způsobem může být následku - usmrcení dosaženo, a proto vyvozujeme, že jednání může spočívat jak v konání, tak v opomenutí. V případě konání můžeme hovořit o tzv. aktivních vraždách (ty lze spáchat například zardoušením, uskrčením, zavedením prstu do úst, méně častěji pak např. bodnými rány), u opomenutí půjde o vraždy pasivní (v případech, kdy matka nechá ležet dítě obličejem směřujícím do pokrývky, nebo jej neošatí a nechá prochladnout- k tomu postačí teplota 15 stupňů Celsia).¹⁷¹ V případě opomenutí musí jít však o takové opomenutí, které je možné postavit na roveň jednání. Toto určuje Tr.Zák v § 112, ve kterém uvádí, že „*Jednáním se rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel*

¹⁶⁷ § 2 vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 11/1988 Sb., o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁸ Plodem po potratu se rozumí plod, který po úplném vypuzení nebo vynětí z těla matčina neprojevuje ani jednu ze známek života a současně jeho porodní hmotnost je nižší než 500 g a pokud ji nelze zjistit, jestliže je těhotenství kratší než 22 týdnů. Biologickými zbytky potratu se především rozumí placenta a těhotenská sliznice. Viz zde § 82 odst. 2 zákona č. 372/2011, o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů)

¹⁶⁹ KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. 142-143

¹⁷⁰ KVAPILOVÁ, Helena. *Soudní lékařství pro právníky*. 1. vydání. Pelhřimov: Dobrá voda: Aleš Čeňek, 1999. s. 17

¹⁷¹ ŠTEFAN, Jiří a Jiří HLADÍK. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy* [online]. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, s. 180 [cit. 2014-06-16]. Dostupné na <http://books.google.cz/books?id=0_OL1k0RN98C&pg=PA180&lpg=PA180&dq=p%C5%99i+porodu+bezprost%C5%99edn%C4%9B+po+n%C4%9Bm&source=bl&ots=pOnj0vXIHs&sig=BK39jjZBSZiu1B1mzO7DBhXGLjI&hl=cs&sa=X&ei=WUSfU_CBOY_40gXzgoFY&redir_esc=y#v=onepage&q=p%C5%99i%20porodu%20bezprost%C5%99edn%C4%9B%20po%20n%C4%9Bm&f=false>

*povinen podle jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat nebo vyplývala-li taková jeho zvláštní povinnost z jeho předchozího ohrožujícího jednání anebo k němuž byl z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů povinen.*¹⁷²

Fakultativními znaky objektivní stránky uvedeného trestného činu jsou čas, kdy může dojít ke spáchání činu a také účinek, neboli porušení předmětu útoku. Trestný čin vražda novorozence dítěte matkou je tedy činem výsledným, neboť ke svému dokonání vyžaduje tento účinek.¹⁷³ Tím bude v tomto případě smrt novorozence.¹⁷⁴ Také co se týče následku, který je skutkovou podstatou vyžadován, jde o tzv. poruchový delikt, neboť k dokonání vyžaduje poruchu objektu, tudíž ne pouhé jeho ohrožení.¹⁷⁵ Časové vymezení je vyjádřeno slovy při porodu, nebo bezprostředně po něm.¹⁷⁶ Porod má tři porodní doby - otevírací dobu, vypuzovací dobu, čili průchod plodu porodními cestami a jeho porození a poslední dobou je doba, kdy dochází k porodu lůžka, blan a zbytku pupečníku.¹⁷⁷ Doba při porodu představuje dobu od začátku porodu až do jeho ukončení - tedy do porození lůžka.¹⁷⁸ S tímto názorem se shoduje i Císařová a v podstatě totožný výklad podává i komentář trestního zákoníku, když uvádí, že: „*Pojmem při porodu se rozumí doba od okamžiku počátku porodu až do okamžiku jeho ukončení. Počátkem porodu je okamžik, kdy dítě začne opouštět tělo matky (při porodu se objeví hlavička nebo vedoucí část dítěte, při císařském řezu zřejmě začátek operativního zákroku). Pro účely trestního práva je třeba považovat porod za ukončený až okamžikem porození lůžka, tedy skončením třetí doby porodní.*¹⁷⁹ Dobu bezprostředně po porodu je nutno odvozovat právě z rozrušení způsobeného porodem. Jak jsem již uvedla výše, tento stav se liší u jednotlivých rodiček. Ztotožňuji se s myšlenkou Mitlöhnnera, který uvedl, že časový termín „*hned po něm*“ (jak jsem již uvedla, současný termín zní bezprostředně po něm) je nutno

¹⁷² § 112 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷³ NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 177

¹⁷⁴ KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozence dítěte matkou. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. 143

¹⁷⁵ Tamtéž

¹⁷⁶ § 142 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Iura novit curia* (několik poznámek k článku dr. Dolenského „Momentum partus“). *Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 5, s. curia s 20

¹⁷⁸ ŠTEFAN, Jiří a Jiří HLADÍK. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy* [online]. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, s. 181 [cit. 2014-06-16]. Dostupné na

< http://books.google.cz/books?id=0_OL1k0RN98C&pg=PA180&lpg=PA180&dq=p%C5%99i+porodu+bezprost%C5%99edn%C4%9B+po+n%C4%9Bm&source=bl&ots=pOnj0vXIHs&sig=BK39jjZBSZiu1B1mzO7DBhXGLjI&hl=cs&sa=X&ei=WUSfU_CBOY_40gXzgoFY&redir_esc=y#v=onepage&q=p%C5%99i%20porodu%20bezprost%C5%99edn%C4%9B%20po%20n%C4%9Bm&f=false>

¹⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 1498

*případ od případu řešit zvlášť a samostatně a řádně odůvodnit.*¹⁸⁰ S tímto názorem souhlasí i Kučera.¹⁸¹

¹⁸⁰ MITLŮHNER, Miroslav. Čas jako významná právní skutečnost- k trestnosti činu novorozeného dítěte matkou. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 1, s. 45

¹⁸¹ KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. 144

5 Komparace se slovenskou právní úpravou ochrany života a zdraví

Slovenský zákon č. 300/2005 Z.z., trestní zákon, nabyt účinnosti 1. 1. 2006. Inspiraci čerpal od jeho předchůdce, tedy zákona 141/1961 Z.z., trestního zákona. Životu a zdraví je stejně jako v českém trestním zákoníku poskytována ochrana nejen v hlavě I., zvláštní části, která také nese název trestné činy proti životu, ale také v ustanoveních náležejících do jiných hlav zvláštní části. Zaměříme-li se na hlavu I., zjistíme, že se na rozdíl od české úpravy člení pouze na tři díly. První díl rovněž nese název trestné činy proti životu. Zde jsou zařazeny trestné činy úkladné vraždy, vraždy, vraždy novorozeného dítěte matkou, zabití, usmrcení, nedovolené přerušování těhotenství a účast na sebevraždě. Již zde můžeme sledovat odlišnosti od české právní úpravy. Pro účely práce si dovoluji rozvést trestný čin zabití, neboť právní úprava trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou se ve slovenském trestném zákoně liší od české pouze ve zvýšení dolní trestní sazby za tento čin, která činí čtyři roky. Skutková podstata trestného činu zabití je však koncipována zcela odlišně. Je upravena v § 147 a § 148. Tato skutková podstata vznikla odštěpením od trestného činu ublížení na zdraví.¹⁸² Ustanovení § 147 odst. 1 zní „*Kto v úmysle spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví inému z neobanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na sedem rokov až desať rokov*“, a ustanovení § 148 odst. 1 stanovuje že „*Kto v úmysle ublížiť na zdraví inému z neobanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov*.“ Zde spatřujeme jasný rozdíl od české právní úpravy, podle které by se jednání uvedená výše posuzovala jako těžké ublížení na zdraví (konkrétně by šlo o § 145 odst. 1, 3, trestního zákoníku), nebo ublížení na zdraví (zde by se jednalo o § 146 odst. 1, 2, trestního zákoníku). Burda tvrdí, že i přes to, že v rámci skutkové podstaty dochází ke kumulaci úmyslu a neobalosti, je zabití úmyslným trestným činem, protože k tomu, aby byl spáchán úmyslný trestný čin, postačuje, že úmyslným jednáním byla zahrnuta ta část, na kterou se úmyslné zavinění nevyhnutelně vztahuje.¹⁸³ Okolnosti podmiňující užití vyšší trestní sazby jsou: *spáchání činu na chráněné osobě* (kterou představuje dítě, těhotná žena, blízká osoba, osoba vyššího věku, nemocná osoba, svěřená osoba, osoba požívající ochrany dle mezinárodního práva, veřejný činitel při plnění svých povinností a svědek, znalec tlumočnick), *osobní motiv* (tento může představovat jednání na objednávku, z pomsty, sexuální motiv), *závažnější způsob konání* (zde patří např.

¹⁸² BURDA, Eduard. Ochrana života a zdravia v slovenskom rekodifikovanom Trestnom zákone. *Trestní právo*, 2007, roč. 12, č. 7-8, s. 60

¹⁸³ Tamtéž

jednání trvající delší dobu, surový způsob jednání apod.) *spáchání činu jako člen nebezpečného seskupení a spáchání činu za krizové situace*. Slovenská právní úprava vůbec tedy nepočítá s aspektem rozrušení, případně s předchozím zavrženíhodným jednáním poškozeného. Zabití zde nepředstavuje privilegovanou skutkovou podstatu. Dále se jeví zajímavým umístění trestného činu nedovoleného přerušení těhotenství (ten je v rámci české úpravy řazen do samostatného dílu čtvrtého, hlavy I.). Zařazení tohoto trestného činu mezi trestné činy proti životu vedlo k otázce, co je hlavním objektem tohoto trestného činu. Dalo by se uvažovat, že jím bude život plodu. Burda upozorňuje, že měl tento trestný čin být spíše zařazen do dílu druhého, protože jeho primárním objektem je zdraví těhotné ženy, sekundárním pak její život a stav plodu.¹⁸⁴ Trestný čin nedovoleného přerušení těhotenství obsahuje více skutkových podstat, které jsou téměř totožné s těmi, jež uvádí díl čtvrtý trestního zákoníku. Druhý díl trestního zákona je věnován trestným činům proti zdraví. Tento obsahuje v podstatě shodné skutkové podstaty jako český trestní zákoník. Těmi jsou ublížení na zdraví, těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví z nedbalosti a těžké ublížení z nedbalosti. Rozdíl je patrný v tom, že zatímco v české právní úpravě je způsobení smrti kvalifikační okolností jak u trestného činu ublížení na zdraví, tak u trestného činu těžkého ublížení na zdraví, slovenská právní úprava tuto okolnost vyčlenila jakožto základ samostatné skutkové podstaty trestného činu zabití. Další rozdíl můžeme pozorovat v absenci trestného činu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky. Do druhého dílu patří také trestný čin nedovoleného odebrání orgánů, tkání a buněk a nezákonná sterilizace. Jedná se o dvě samostatné skutkové podstaty. První je dle mého názoru v českém trestním zákoníku vyjádřena v ustanoveních §164 (trestný čin neoprávněné odebrání tkání a orgánů) a §165 (trestný čin nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány) hlavy I., dílu pátém. Druhá, tedy trestný čin nezákonné sterilizace, není v české úpravě zahrnuta. Toto jednání by však bylo možné posuzovat jako trestný čin ublížení na zdraví. Třetí díl je věnován trestným činům ohrožujícím život nebo zdraví. První dvě skutkové podstaty jsou zahrnuty v trestném činu neoprávněného experimentu na člověku a klonování lidské bytosti. Je upraven v § 161 trestního zákona. Trestný čin klonování lidské bytosti je ve slovenské právní úpravě upraven následujícím způsobem: „*Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak vykoná akýkoľvek zásah s cieľom vytvorit' ľudskú bytosť v ktoromkoľvek štádiu jej vývoja geneticky identickú s inou ľudskou bytosťou, či živou, alebo mŕtvou*“. Pozoruhodnou je právě

¹⁸⁴ BURDA, Eduard. Ochrana života a zdravia v slovenskom rekodifikovanom Trestnom zákone. *Trestní právo*, 2007, roč. 12, č. 7-8, s. 58-59

kategorizace do oblasti trestných činů ohrožujících život nebo zdraví, protože jak uvádí Burda, klonováním nevzniká žádné ohrožení zdraví nebo života osobě, od níž je vzat genetický materiál, a navíc cílem skutkové podstaty je zabránit vzniku života klonované bytosti, ne poskytovat mu ochranu.¹⁸⁵ V české právní úpravě nalezneme ustanovení vztahující se k zákazu manipulace s lidskými embryonálními kmenovými buňkami (během výzkumu na nich), která by vedla k vytvoření nového jedince. Jde o tzv. reprodukční klonování. Je upraveno v § 167 a jde o trestný čin nedovoleného nakládání s lidským embryem a lidským genomem. Toto ale není zařazeno v díle věnujícím se trestným činům ohrožujícím život nebo zdraví, ale zákonodárce jej zařadil do samostatného dílu hlavy I., nesoucí název trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem. Trestný čin neoprávněného experimentu na člověku (který *spočívá v neoprávněném ověřování medicínských poznatků pod záminkou získání nových lékařských poznatků, metod nebo k potvrzení, hypotéz, nebo ke klinickému zkoušení léčiv, přestože jím je bezprostředně ohrožen život nebo zdraví člověka, nejde-li o nezbytné výkony způsobilé zachránit jeho bezprostředně ohrožený život nebo toto provádí bez zdravotní indikace a souhlasu osoby, které se týká, případně ověřování vykonává na osobách, na nichž je ověřování bez zdravotní indikace zakázáno, nebo jej vykonává na lidském plodu nebo zárodku či v rozporu s jinými zákonnými podmínkami*¹⁸⁶) není v českém trestním zákoníku upraven. Po těchto skutkových podstatách následuje trestný čin poškození zdraví (§ 162 trestního zákona). Postihuje osoby, které vykonávají úkony zdravotnické péče bez toho, aby k těmto měly zákonem požadovanou odbornou způsobilost, a neodborným vyšetřením, léčbou či nesprávnou indikací léků, nebo jiných zdravotnických pomůcek ohrozí život nebo zdraví jiného (případně jinému ublíží na zdraví). Jeho obdobu v českém trestním zákoníku nenalezneme. Následují trestné činy, které jsou srovnatelné s českou právní úpravou. Jde o trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci spolu s jeho nedbalostní variantou, trestný čin ohrožení pohlavní nemocí a trestný čin ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty, který obsahuje i skutkovou podstatu téhož činu spáchaného z nedbalosti. Slovenský trestní zákon však navíc obsahuje skutkové podstaty trestného činu ohrožení virem lidské imunodeficiencie a trestného činu ohrožování zdraví nepovolenými léčivými a zdravotnickými pomůckami. Tyto nejsou v českém trestním zákoníku upraveny. Ovšem našli bychom zde

¹⁸⁵ BURDA, Eduard. Ochrana života a zdravia v slovenskom rekodifikovanom Trestnom zákone. *Trestní právo*, 2007, roč. 12, č. 7-8, s. 63

¹⁸⁶ § 161 odst. 1, písm. a, b zákona č. 300/2005 Z. z., trestní zákon

ustanovení, pod které bychom jednání vyžadované skutkovými podstatami mohli zařadit. V prvním případě by nejspíš šlo o trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci, protože virem lidské imunodeficiency je například vir HIV, který způsobuje nemoc AIDS. Tyto dle české právní úpravy patří pod nakažlivé lidské nemoci. V druhém případě by vzhledem k faktu, že léky, jak uvádí Šámal, se řadí do jiných předmětů ve smyslu ustanovení § 156 a § 157 trestního zákoníku, by některá jednání mohla být podřazena pod tyto skutkové podstaty.¹⁸⁷ Slovenský trestný zákon řadí do tohoto dílu také trestný čin nedovolené výroby omamných a psychotropních látek, jedů anebo prekurzorů, jejich držení a obchodování s nimi, trestný čin šíření toxikomanie, trestný čin podávání alkoholických nápojů mládeži a trestný čin podávání anabolických látek. Tyto skutkové podstaty obsahuje i český trestní zákoník, ovšem ani jedna z nich není zařazena do hlavy I. Trestnému činu podávání alkoholických nápojů mládeži odpovídá trestný čin podání alkoholu dítěti, který je upraven v hlavě IV., trestního zákoníku. Trestné činy nedovolené výroby omamných a psychotropních látek, jedů anebo prekurzorů, jejich držení a obchodování s nimi a trestný čin podávání anabolických látek (české ekvivalenty k těmto činům představují trestné činy nedovolené výroby a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy a výroby a jiného nakládání s látkami s hormonálním účinkem, i když v tomto případě je česká úprava více rozvedena) a šíření toxikomanie jsou uvedeny v hlavě VII., trestního zákoníku. Posledním trestným činem, uvedeným v třetím díle slovenského zákoníku, je neposkytnutí pomoci, jehož úprava je shodná s českým trestním zákoníkem.

Slovenská právní úprava trestných činů proti životu a zdraví dozajista poskytuje dostatečnou ochranu těchto hodnot. Za velmi významné považují skutkové podstaty trestného činu neoprávněného experimentu na člověku, poškození zdraví a ohrožování zdraví nepovolenými léčivými a zdravotnickými pomůckami. Všechny vedou ke zvýšení ochrany života a zdraví v jimi uvedených případech. Mám za to, že by měly být do budoucna zahrnuty i v české právní úpravě. Na druhou stranu shledávám slovenské rozdělení hlavy I. poněkud nepřehledné. Jednodušším se mi jeví uspořádání v českém trestním zákoníku, neboť díky podrobnějšímu členění a systematictějšímu seskupení jednotlivých skutkových podstat nedochází k nesrovnalostem, jako například k otázkám, co je vlastně objektem určitých skutkových podstat.

¹⁸⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 1620

6 Závěr

Ve své práci jsem se věnovala otázce ochrany života z hlediska trestního práva. Motivací pro výběr tohoto tématu byla skutečnost, že právě život představuje tu nejvyšší hodnotu, která v lidské společnosti existuje.

V souladu s tímto tvrzením je i fakt, že lidskému životu je poskytována ochrana z hlediska trestního práva již v prenatálním stádiu. O tomto svědčí ustanovení nejen v Listině základních práv a svobod, ale především v trestním zákoníku. Ten v hlavě I., dílu čtvrtém, upravuje skutkové podstaty trestných činů proti těhotenství ženy. Zákonodárce tak vyjádřil zájem na ochraně vznikajícího lidského života před nedovolenými zákroky, které by mohly vést k jeho přerušení. Úprava však nepředstavuje zásah do zákonem povolených způsobů přerušení těhotenství. Považuji za správné, že zákonodárce pomýšlí na ochranu budoucího života, přitom se však nedotýká práva každé ženy, zabránit nechtěnému početí, užíváním antikoncepce.

Ještě větší ochrany však požívá již živá lidská bytost. Z hlediska trestního práva život začíná narozením a končí smrtí (jde o smrt cerebrální). V otázce konce života jsou názory odborníků sjednocené. Poněkud ambivalentnější názory jsou budovány v případě otázky, kdy lidský život vzniká a kdy se na něj tedy začíná vztahovat ochrana z hlediska trestního práva. Existuje spousta teorií, které se toto snaží objasnit. Ve své práci se přikláním k názoru Kučery který tvrdí, že lidský život je chráněn v okamžiku, kdy novorozeně začíná opouštět tělo matky. Východiskem pro tuto mou argumentaci se stalo také znění skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou, neboť v něm je stanoveno, že se matka může dopustit tohoto trestného činu při porodu. Pod tímto termínem si představuji (na základě srovnání různých argumentů, které jsem v práci uvedla) právě fázi, kdy se z těla matky prořezává vedoucí část dítěte. Na konci podkapitoly, která byla věnována otázkám počátku a konce života, bylo zmíněno, že ochrana je poskytována i životu jedince, který je postižen nevléčitelnou nemocí. Smrt je v jeho případě neodvratitelná. V situaci, kdy by osoba chtěla tomuto člověku pomoci z utrpení a na základě jeho žádosti by jej usmrtila, by se jednalo o vraždu nebo zabití. Euthanasie, neboli usmrcení z milosti, totiž není v České republice legalizována. Její problematiku jsem v práci blíže rozvedla.

Při zkoumání skutkových podstat trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou a trestného činu zabití jsem měla nalézt odpověď na otázku, kterou jsem v úvodu položila, a

sice, zdali rozrušení, které je typické pro dvě zkoumané privilegované skutkové podstaty, je tak významné, že je správné posuzovat pachatele těchto úmyslných usmrcení mírněji, než pachatele trestného činu vraždy. V rámci rozboru skutkových podstat trestných činů zabití a vraždy novorozeného dítěte jsem dospěla k závěru, že rozrušení je opravdu natolik silným aspektem. Shledávám tedy za oprávněný názor, že sankce musí být podstatně mírnější. Ono rozrušení totiž nevyplývá z žádného zavrženíhodného úmyslu. Naopak, v případě matky novorozeného dítěte se jedná vyloženě o jev, který matka není absolutně schopna ovlivnit a nemůže mu žádným způsobem předejít. U trestného činu zabití je to silné rozrušení, které pramení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli, jež by většina z nás považovala za ospravedlnitelné vzhledem k situaci, ve které se pachatel trestného činu nacházel. Opět zde však nehraje hlavní roli zlý úmysl. Možná jde o bizarní názor, ovšem já osobně v těchto skutkových podstatách shledávám jisté promítnutí lidského soucitu ze strany zákonodárce. A to považuji za správné, protože právo by nemělo být oproštěno od této důležité morální hodnoty. Ochrana je v případě vraždy novorozeného dítěte matkou, poskytována životu novorozence (nejde tedy o ochranu života plodu). Důležitý je fakt, že novorozenec se narodí živý. V rámci trestného činu zabití se ochrana života vztahuje na všechny potencionální oběti tohoto trestného činu (není tedy tak úzce zaměřena jako v případě trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou), přičemž zvýšená ochrana je pak poskytována těhotné ženě a dítěti mladšímu patnácti let. Lze konstatovat, že zákonodárce tyto skutkové podstaty promyslel, a za přínos považuji také to, že se nechal inspirovat jinými zeměmi (konkrétně mám teď na mysli trestný čin zabití), ve kterých byla tato problematika již déle zavedena, a které s těmito skutkovými podstatami měly tedy větší zkušenosti. Myslím, že trestní sazby, stanovené za oba zmíněné trestné činy, jsou adekvátní a plně zohledňují faktor rozrušení. Obě skutkové podstaty obsahují dle mého uspokojující výčet osob, kterým může být vzhledem k povaze skutkových podstat poskytnuta ochrana. Do budoucna by se však mohla v případě trestného činu zabití změnit okolnost uvedená v § 141 odst. 2, písm. c, z dítěte mladšího patnácti let na dítě. Tím pádem by se poskytla zvýšená ochrana osobám mladším osmnácti let.

Nyní bych ráda zhodnotila současný stav ochrany života a zdraví z hlediska trestního práva. Jak již bylo v práci zmíněno, trestní zákoník má vysoký zájem na ochraně těchto dvou významných hodnot. O tomto svědčí také jejich zařazení do hlavy I, zvláštní části trestního zákoníku. Tato je členěna do pěti dílů. Díl první, na který jsem se v práci zaměřovala, zahrnuje výčet trestných činů směřujících proti životu a díl druhý vyjmenovává trestné činy

proti zdraví. Pro oba je společné, že obsahují výhradně poruchové trestné činy. Třetí díl, nazývající se trestné činy ohrožující život nebo zdraví, se soustřeďuje na ochranu výše zmíněných hodnot, před ohrožujícími trestnými činy. Jak již bylo řečeno, zákonodárce má zájem na poskytnutí ochrany vznikajícímu lidskému životu (jež představuje plod v těle těhotně ženy), který je vyjádřen právě v díle čtvrtém s názvem trestné činy proti těhotenství ženy. Poslední, díl pátý, představuje reakci na mezinárodní Úmluvu o lidských právech a biomedicíně, dále na Dodatkový protokol k Úmluvě o lidských právech a biomedicíně o zákazu klonování lidských bytostí. Nese název trestné činy související se neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány a lidským embryem a genomem. Myslím si, že trestné činy v díle pátém souvisejí také s rychlým rozvojem společnosti zejména v oblasti vědy a výzkumu, kde může díky stále se vyvíjejícím technologiím hrozit nebezpečí pro život a zdraví člověka. Domnívám se, že současná právní úprava se životu a zdraví snaží poskytnout co nejvyšší ochranu. Je přínosem, že právě tyto hodnoty považuje za jisté priority.

Zajímavým bodem této práce bylo srovnání ochrany poskytované životu a zdraví v rámci slovenské právní úpravy. Právě diference mezi českou a slovenskou právní úpravou zpřítomnila úvahy, týkající se možnosti úpravy ochrany života a zdraví *de lege ferenda* v Česku. *De lege ferenda* by tedy mohla být do českého trestního zákoníku zařazena skutková podstata, která by poskytovala ochranu života a zdraví člověka před neoprávněnými experimenty na něm prováděnými. Dále mě zaujala skutková podstata trestného činu poškození zdraví. Pokud by ji zákonodárce začlenil do trestního zákoníku, postihl by tak případy, kdy léčitelé provádějí úkony zdravotní péče, ke kterým nemají potřebnou odbornou způsobilost, nebo ty, kdy sice půjde o osobu zdravotního pracovníka, ale tento bude konat nad rámec své odborné způsobilosti (například zdravotní sestra bude provádět úkony, které může činit pouze lékař). Třetí skutková podstata, která by mohla být přínosem, souvisí s ohrožováním zdraví nepovolenými léčivy, zdravotnickými pomůckami a potřebami. V současnosti stále dochází k tomu, že se na trhu objeví nelegální léčiva, která jsou nabízena veřejnosti prostřednictvím internetu, vyskytují se padělky léků, které jsou prodávány, případně dochází k prodeji sice legálně vyrobených a nezávadných léků, ovšem lidmi, kteří na to nemají oprávnění. To vše zvyšuje ohrožení zdraví společnosti. Zavedením této skutkové podstaty, by se zvýšila ochrana před tímto ohrožováním.

Další úvaha *de lege ferenda* souvisí s otázkou euthanasie. Současný stav totiž nasvědčuje tomu, že k její legalizaci nedojde. Proto si myslím, že by bylo vhodné do

budoucná v rámci české právní úpravy zakotvit ustanovení dříve navrhované skutkové podstaty usmrcení na žádost, spočívající v usmrcení osoby trpící nevléčitelnou nemocí jinou osobou. Toto jednání je však podmíněno žádostí umírajícího, který musel být mimo jiné starší osmnácti let. Domnívám se, že žádost by mohla učinit jen osoba, která je schopna závazného rozhodnutí a která si uvědomuje následky dané žádosti. Dále by bylo vhodné (hlavně pro budoucí dokazování), aby žádost byla zachycena, nejlépe v papírové formě. Nutný by byl jistě také posudek nejlépe dvou nezávislých lékařů z oboru psychiatrie, pojednávající o psychickém stavu osoby, která se rozhodla žádost učinit. Z tohoto by mělo vyplývat, že jde o osobu, která je si vědoma svého jednání. V rámci navrhované skutkové podstaty, mohla být osoba, která usmrtila ze soucitu, potrestána trestem odnětí svobody až na šest let. Zde bych byla pro snížení horní hranice, neboť jde o jednání, pramenící ze soucitu, které je navíc konáno na základě žádosti osoby, o jejíž život jde. Zákonodárce zachoval trestné činy jako je vražda novorozeného dítěte matkou a zakotvil novou skutkovou podstatu trestného činu zabití, proč se tedy brání úpravě usmrcení na žádost? I v tomto případě by jistě šlo o privilegovanou skutkovou podstatu, u které by významným aspektem nebylo rozrušení, ale naopak soucit s osobou umírající. Neshledávám správným posuzovat osoby, které se dopustily euthanasie, jako vrahy. Jejich jednání není zastřeno žádným zlým úmyslem, ale naopak snahou pomoci osobě, která o to v mnohých případech výslovně žádá. Pokud by se však zákonodárce rozhodl pro legalizaci euthanasie, bylo by nutné striktně vymezit podmínky, za kterých by mohla být provedena. Jistě by šlo o případy nevléčitelně nemocných, kteří trpí opravdu silnými bolestmi a kteří nemají žádnou naději na lepší život, přičemž tito by mohli vyslovit přání, aby jejich život byl ukončen. Dále by bylo vhodné upravit případy, kdy pacienta udržují při životě pouze přístroje. Je tedy ve vegetativním stádiu a není možné, aby sám vyslovil přání zemřít. V těchto případech by byl nejspíš nutný souhlas rodinných příslušníků. Avšak zde by mohly vznikat problémy, pokud by například příbuzní nejednali hlavně v zájmu pacienta, ale chtěli jeho smrt uspišit z důvodu dědictví. Vždy by byl zapotřebí posudek speciální lékařské komise. Nebylo by tedy možné, že by rozhodnutí o provedení úkonu učinil jeden lékař na podkladě přání pacienta či souhlasu rodiny. Komise by měla posoudit možnou kvalitu života nemocného.

Závěrem lze tedy shrnout, že mezinárodní dokumenty, stejně tak jako dokumenty vnitrostátní, tedy LZSP a hlavně trestní zákoník, poskytují kvalitní ochranu života a zdraví. Avšak do budoucna by se zákonodárce mohl zabývat myšlenkou výše uvedených skutkových

podstat či stále aktuální otázkou euthanasie, neboť jejich úprava by mohla vést k ještě většímu stupni ochrany života a zdraví, než je v současnosti poskytován.

Seznam použitých zkratk

Charta	Charta organizace spojených národů
Deklarace	Všeobecná deklarace lidských práv
Úmluva	Evropská úmluva o ochraně lidských práv
LZSP	Listina základních práv a svobod
Pakt	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
Sb.	Sbírka zákonů České republiky
Sp. zn.	Spisová značka
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů
Z.z.	Zbierka zákonov Slovenské republiky

Seznam použitých zdrojů:

Monografie a ostatní publikace:

CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2. upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. 168 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 968 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, 864 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013. 1216 s.

KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1696 s.

KOHNNOVÁ, Jana. *Člověk a lidská práva: Dokumenty OSN k lidským právům*. Praha: Horizont, 1969. 102 s.

KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 3. přep. a dopln. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 571 s.

KVAPILOVÁ, Helena. *Soudní lékařství pro právníky*. 1. vydání. Pelhřimov: Dobrá voda: Aleš Čeňek, 1999. 123 s.

MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, 108 s

NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 584 s.

NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 600 s.

POLLACHOVÁ, Tatjana. *Všeobecná deklarace lidských práv a související dokumenty*. Ostrava: Aries, 1993. 101 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008. 255 s.

ŠPINKA, Štěpán, ŠPINKOVÁ, Martina. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?*. Praha: Cesta domů, 2006. 42 s.

ŠTEFAN, Jiří a Jiří HLADÍK. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 437 s.

TĚŠÍNOVÁ, Jolana a kol. *Medicínské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 448 s.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 73

Odborné články

BURDA, Eduard. Ochrana života a zdraví v slovenskom rekonštruovanom Trestnom zákone. *Trestní právo*, 2007, roč. 12, č. 7-8, s. 58-67

CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Iura novit curia (několik poznámek k článku dr. Dolenského „Momentum partus“). *Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 5, s. 19-20.

DOLENSKÝ, Adolf. Momentum partus. *Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 3, s. 6-7.

DRBOHLAVOVÁ, Ilona. Eutanázie z pohledu českého práva. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 4, s. 110-112.

Eutanázie v ČR. *Zdravotnictví a medicína*, 2014, č. 4., s. 10

HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 59-66.

KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. 139-144.

MITLÓHNER, Miroslav, ŘEŽŇÁKOVÁ Martina. K vymezení objektu trestných činů proti životu. *Trestní právo*, 1997, roč. 2, č. 12, s. 16-17.

MITLÓHNER, Miroslav. Čas jako významná právní skutečnost- k trestnosti činu novorozeného dítěte matkou. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 1, s. 44-45.

ŠÁMAL, Pavel. Dotazy a odpovědi: K právní úpravě eutanázie v novém trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 5, s. 155-156.

TICHÝ, Lukáš. Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestní právo*, 2006, roč. 10, č. 7 – 8, s. 19 – 28

URBÁNEK, Jindřich. Eutanázie- problém napětí mezi lékařstvím etikou a právem. *Trestní právo*, 2007, roč. 12, č. 9, s. 9-15

Právní předpisy

Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora. 1945. [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>

Úmluva o právech dítěte. 1989. [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>>

Evropská úmluva o ochraně lidských práv ve znění Protokolů č. 11 a 14 s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13. Strassbourg, 2014. [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf>

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 410/0 na vydání zákona trestní zákoník

PS PČR. *Sněmovní tisk 744/0: Návrh trestního zákoníku* [online]. 2004 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=744&ct1=0>>

Vyhláška č. 11/1988 Sb., Ministerstva zdravotnictví o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012, občanský zákoník

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 1974 sp. zn. 7 To 45/73,

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 1985, sp.zn. Tpjf 24/85

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 1976, sp. zn. Tpjf 30/76

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 1991 sp. zn. 1 Tzf 6/91

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 4 Tdo 1517/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2003, sp. zn. 6 Tdo 1261/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 7 Tdo 156/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 7 Tdo 793/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2008, sp. zn. 8 Tdo 118/2008

Internetové zdroje

About us. Campaign for Dignity in dying [online]. Dignity in dying. 2014 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.dignityindying.org.uk/about-us/>>

Belgie jako první země posvětila neomezenou dětskou eutanazii [online]. Česká televize: Zpravodajství. 2014 [cit. 2014-05-27]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/262428-belgie-jako-prvni-zeme-posvetila-neomezenou-detskou-eutanazii/>>

BERKA, Vít a Tomáš SUM. *Eutanazie ve světě* [online]. Epravo.cz. 2005 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>>

Co je paliativní léčba, péče a medicína? [online]. Hospice.cz . 2005-2011 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.hospice.cz/otazky-a-odpovedi/co-je-paliativni-lecba-pece-a-medicina/>>

ČERNÝ, David. Euthanasie a etika (2. část): *Úvahy o euthanasii v díle Jamese Rachelse*. č. 3, s. 12. [online]. Časopis zdravotnického práva a bioetiky. 2013 [cit. 2014-06-20] Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/article/download/49/55>>

Euthanasia and assisted dying [online]. BBC: Religions - Christianity. 2009 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/christianethics/euthanasia_1.shtml>

Euthanasia and Assisted Suicide in Australia [online]. The World Federation of Right to Die Societies. 2014 [cit. 2014-06-08]. Dostupné na <<http://www.worldrtd.net/euthanasia-and-assisted-suicide-australia>>

FREMR, Robert. *Zabití- hit trestního zákoníku?* [online]. Jiné právo. 2010. [cit. 2014-06-20] Dostupné na <<http://jinepravo.blogspot.cz/2010/01/robert-fremr-zabiti-hit-trestniho.html>>

HENLEY, Jon. *'This is not a life. I can lead it no more': Argument rages across Europe in wake of French mercy killing* [online]. The Guardian. 2003 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.theguardian.com/world/2003/oct/27/health.france>>

Charta základních práv EU [online]. Euroskop.cz. 2005-14 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/627/sekce/charta-zakladnich-prav-eu/>>

MUNZAROVÁ, Marta. *Zamyšlení nad euthanasií* [online]. ZDRAV.cz: Zdraví a zdravotnictví. 1996 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <http://www.zdrav.cz/web/mpz/mpz2604_vi_munzarova_m_euth.htm>

PAPADIMITRIOU, John D. *Euthanasia and suicide in antiquity: viewpoint of the dramatists and philosophers* [online]. Journal of the Royal Society of Medicine. 2007, roč. 100, č. 1, s. 25-28 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://jrs.sagepub.com/content/100/1/25>>

PRICE, Christopher. *Pagans, Christianity, and Infanticide* [online]. Christian Colligation of Apologetics Debate Research & Evangelism. 2004 [cit. 2014-04-05]. Dostupné na <http://www.christiancadre.org/member_contrib/cp_infanticide.html>

PS PČR. *Sněmovní tisk 744/0: Návrh trestního zákoníku* [online]. 2004 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=744&ct1=0>>

RYAN, Donna F a John S SCHUCHMAN. *Deaf people in Hitler's Europe* [online]. Washington, D.C.: Gallaudet University Press, 2002. p. 62 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <http://books.google.cz/books?id=8d56MtJWQ7sC&dq=Action+T4+250,000&hl=cs&source=gbs_navlinks_s>

SUM, Tomáš. *Eutanázie v právním řádu ČR* [online]. Epravo.cz. 2004 [cit. 2014-06-05]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-v-pravnim-radu-cr-28721.html>>

Tomáš Akvinský životopis. [online] Databáze knih. 2008-2014 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://www.databazeknih.cz/zivotopis/tomas-akvinsky-8758>>

Stavovské předpisy ČLK [online]. Etický kodex České lékařské komory. 2007 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na: <<http://www.lkcr.cz/stavovske-predpisy-clk-212.html>>

VANTOUCH, Pavel. *K trestným činům proti životu a zdraví v novém trestním zákoníku* [online]. Právní Rádce. 2010, č. 6 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <<http://pravniradce.ihned.cz/c1-44431410-k-trestnym-cinum-proti-zivotu-a-zdravi-v-novem-trestnim-zakoniku>>

VONDRÁČEK, Lubomír. *Právní předpisy: nejen pro hlavní, vrchní, staniční sestry* [online]. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 11 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <http://books.google.cz/books?id=5ydYAgAAQBAJ&pg=PA5&dq=listina+z%C3%A1kladn%C3%ADch+pr%C3%A1v+a+svobod+ochrana+plodu&hl=cs&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q=listina%20z%C3%A1kladn%C3%ADch%20pr%C3%A1v%20a%20svobod%20ochrana%20plodu&f=false>

VOŘÍŠEK, Václav. *Mezinárodněprávní ochrana lidských práv ve světle základních dokumentů a iniciativ* [online]. Beck-online. 1995, č. 4, s. 168 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptcojzgvpxa4s7grpxg5dsl4ytmoa&groupIndex=3&rowIndex=0&conversationId=973168>>

Základní informace: Světová zdravotnická organizace [online]. World Health Organisation.. 2011 [cit. 2014-06-20]. Dostupné na <http://www.who.cz/zaklinfo.html>>

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na ochranu života, jakožto nejcennější hodnoty ve společnosti, v trestním právu, přičemž detailně zkoumá dvě skutkové podstaty a to trestný čin zabití a trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou. V rámci jejich analýzy se práce zaměřuje na faktor rozrušení, který je typický pro obě výše uvedené skutkové podstaty. Následně prověřuje, zdali rozrušení představuje opravdu natolik významný prvek, že díky němu jsou pachatele těchto trestných činů trestáni mírněji i přes to, že v obou případech jde o formy úmyslného usmrcení.

Práce je dělena do tří částí. V první části se věnuje zakotvení ochrany života a zdraví v mezinárodních dokumentech a poté se soustřeďuje na vnitrostátní právní úpravu. Dále pak již konkrétně vymezuje počátek a konec života z hlediska trestního práva. Právě s koncem života se pojí i problematika euthanasie. Ta je tedy blíže rozebrána. Je zde obsažen historický exkurz, dále pojmy, které vedou k bližšímu objasnění problematiky. Zkoumá legalizaci euthanasie v zahraničí, kde uvádí příklady různých zemí a také nastiňuje postoj České republiky k euthanasii. Druhá část je věnována trestným činům proti životu, kde je stěžejním tématem již zmíněný popis trestných činů zabití a vraždy novorozeného dítěte matkou. Třetí část se zabývá komparací právní úpravy ochrany života a zdraví na Slovensku.

Summary

This thesis focuses on the protection of life (as it is the most precious value in society) in criminal law, while it examines in detail two crimes: homicide and murder of a newborn child by its mother (this could be also called infanticide). It also focuses on the agitation factor, which is typical for both crimes and it ascertain whether agitation represents such an important element, that person who commits one of these crimes is being punished more moderately, even though in both cases it is a form of intentional killing.

Thesis is divided into three parts. The first part shows the protection of life and health in the international documents and it also concentrates on national legislation. Further it defines the beginning of life and also the end of life from the view of criminal law. The end of life is linked to the issue of Euthanasia. Therefore it is closer described. It includes historical

excursion, as well as concepts that lead to a more detailed explanation of the issue. It examines legalization of Euthanasia abroad and also outlines the position of the Czech republic to Euthanasia. The second part is devoted to crimes against life, where the main issue is the aforementioned description of the crimes of homicide and murder of a newborn child by its mother. The third part deals with the comparison of protection of life and health in Slovak criminal law.

Seznam klíčových slov/Key Words

Klíčová slova: Lidský život, trestné činy proti životu, zabití, vražda novorozeného dítěte matkou, euthanasie

Key words: Human life, crimes against life, homicide, murder of a newborn child by its mother (infanticide), euthanasia